

ЗАКОН ЗА ДЕТЕТО

ГЛАВА ПЪРВА ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Предмет и цели на закона

Чл. 1. (1) Този закон урежда правата на детето, принципите и механизмите за тяхното гарантиране, правата и задълженията на родителите и на лицата, полагащи грижа за детето, органите на държавата и общините и техните права и задължения, както и правата и задълженията на физическите и юридическите лица.

(2) Държавата защитава и създава гаранции за правата на детето във всички сфери на обществения живот за всички групи деца съобразно възрастта, социалния статус, физическото, здравословното и психическото състояние, като осигурява на всички подходяща икономическа, социална и културна среда, здравеопазване, образование, свобода на възгледите и сигурност.

(3) Целите на този закон са:

1. гарантиране правата на детето в Република България;
2. подкрепа на семейството за отглеждането и развитието на детето;
3. превенция на рисковете и ранна интервенция;
4. осигуряване на семейна и близка до семейната среда.

Политика за детето

Чл. 2. (1) Политиката за детето се осъществява въз основа на приета от Народното събрание по предложение на Министерския съвет Национална стратегия за детето в съответствие с принципите на този закон.

(2) В изпълнение на националната стратегия по ал. 1 Министерският съвет приема Национална програма за детето, предложена от председателя на Националния съвет за детето.

(3) Общинската политика за детето се осъществява въз основа на приета от общинския съвет общинска програма за детето.

(4) Държавата и общините осигуряват условия за участието на физическите и юридическите лица в дейности за гарантиране на правата на детето.

Определения

Чл. 3. По смисъла на този закон:

1. „дете” е всяко физическо лице до навършването на 18 години;
2. „малолетно дете” е дете, което не е навършило 14 години;
3. „непълнолетно дете” е дете, което е навършило 14, но не е навършило 18 години;
4. „млад пълнолетен” е лице, навършило 18 години до навършване на 20 години;
5. "непридружено дете – чужд гражданин” е дете, което се намира на територията на Република България и не е придружено от свой родител или друго пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закон или обичай и което не е български гражданин или не е гражданин на друга държава - членка на Европейския съюз, на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария, както и лице, което не се разглежда като гражданин на нито една държава в съответствие с нейното законодателство;
6. „дете с изяви дарби” е дете, което е показало трайни способности и постижения в областта на науката, изкуството и спорта, надвишаващи постиженията на негови връстници;
7. „дете с увреждане” е дете с трайна физическа, психическа, интелектуална или сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с окръжаващата го среда, би могла да възпрепятства неговото пълноценно и ефективно участие в обществото равноправно с всички останали;
8. „дете, трайно непосещаващо училище” е дете, което не посещава задължително училищно обучение за повече от 1 месец в рамките на една учебна година;
9. „дете в риск” е дете, което има нужда от закрила;
10. „мерки за закрила” са мерките по този закон за защита на детето при установен риск;
11. „риск” е съвкупност от обстоятелства, които застрашават или причиняват вреда на живота или на здравето или на развитието на детето;
12. „подкрепа на детето и семейството” е съвкупност от мерки, услуги, помощи, които се предоставят с цел отглеждане и развитие на детето;
13. „специални потребности” са потребности на детето, които изискват създаването на условия, различни от обичайните, за тяхното удовлетворяване;
14. „специфично заболяване” е трудно лечимо заболяване, което налага постоянни и специализирани здравни грижи или прием на скъпоструващи лекарствени средства;
15. "семейна среда" е семейство на биологичните родители или на осиновителите на детето, както и роднините или близките на детето, или приемното семейство, при които то се настанява като мярка за закрила;
16. „лица, които полагат грижи за детето” са семейство на роднини или близки или приемно семейство, при които детето е настанено, както и останалите лица, при които детето пребивава по настоящ адрес;
17. „разширеното семейство на детето” включва родителите, баби, дядовци, и роднини по сребрена линия, които имат близка връзка с детето и могат да се грижат за него;
18. „близки на детето” са лица, с които то е създадо емоционална връзка на доверие;
19. „позитивно родителство” се отнася до поведението на родителите, основаващо се на най-добрия интерес на детето, който е отглеждане, даване на възможности, липса

- на насилие и признание и насочване, което включва поставяне на граници, за да се позволи пълното развитие на детето;
20. "настоящ адрес на дете" е адресът, на който детето живее;
 21. "самотен родител" е лице, което поради вдовство, развод или несклучен граждански брак отглежда сам дете, както и навършило 18 години лице, което продължава да учи, до придобиване на средно общо или професионално образование, но не по-късно от навършване на 20 години;
 22. „незабавно” означава до изтичане на 24 часа от узнаването или от настъпването на обстоятелството;
 23. „непосредствен риск от изоставяне на дете” е състояние на бременната жена, родилката или семейството, което създава основателно предположение, че детето ще бъде оставено без родителска грижа;
 24. „обществени места" са общодостъпни за всяко лице места, като обществен транспорт, заведения за хранене, търговски, спортни или развлекателни обекти, кина, театри, стадиони, зали и други;
 25. „сведения и данни за личността на дете" е всяка информация за детето по смисъла на Закона за защита на личните данни;
 26. „физическо насилие” е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание на детето без разстройство на здравето му;
 27. „психическо насилие” са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение;
 28. „сексуално насилие” е използването на дете за сексуално задоволяване и всяка форма на сексуална злоупотреба с детето, посочена в чл. 18—23 от Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (2007 г.);
 29. „пренебрегване” е неуспехът на родителя, настойника или попечителя, или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи;
 30. „хармонизиран телефонен номер с национално покритие за информиране, консултиране и помощ на деца” е хармонизиран номер със социална значимост от обхват 116 за оказване помощ за деца, достъпна посредством безплатен телефонен номер.

Общи принципи

Чл. 4. (1) Принципите за гарантиране на правата на детето са:

1. зачитане и спазване на правата на детето, съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето, този закон и останалото законодателство;
2. осигуряване на най-добрите интереси на детето;
3. зачитане на достойнството на детето и уважение към неговата личност;
4. осигуряване на сигурна и безопасна среда за детето;
5. отглеждане на детето
6. в семейството му по произход и предприемане на мерки за настаняване на детето извън семейството му само в краен случай;

7. осигуряване на подходяща семейна среда за отглеждане и развитие на детето и насърчаване на позитивното родителство;
8. осигуряване на подкрепа на семейството и условия за съчетаване на личния и професионалния живот на родителите;
9. осигуряване на потребностите на детето, свързани с развитието му, за участие в игри и други дейности за отдых и отмора, подходящи за неговата възраст и за развитие на неговите способности и таланти;
10. осигуряване на подкрепяща среда за децата с увреждания в съответствие с индивидуалните им потребности и способности;
11. осигуряване на участието на децата;
12. прилагане на специфични изисквания към лицата, пряко ангажирани в дейностите за гарантиране на правата на детето и постоянно поддържане и развитие на тяхната професионална квалификация;
13. прилагане на ограничителни мерки единствено с временен характер.

(2) Всички производства, действия и решения на органи на държавата и общините, както и всички действия на физически и юридически лица, засягащи дете и защитата на неговите права, се основават на принципите по ал. 1.

(3) При решаване на всеки въпрос, свързан с дете, предимство пред налагане на решенията имат методите на сътрудничеството и медиацията, като не се допуска, доколкото е възможно, забавяне при вземане на решенията.

Мнение на детето

Чл. 5. (1) Детето има право свободно да изразява мнение по всички въпроси, които го засягат. На мнението на детето се отдава значение, като се отчитат неговата възраст, зрелост и степен на развитие.

(2) Органите по този закон са длъжни да предоставят на детето цялата информация, от която то се нуждае за да формира и изрази мнението си.

Забрана за дискриминация

Чл. 6. Забранена е всяка пряка или непряка дискриминация на детето, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, увреждане, затруднения в говора или обучението, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Най-добрите интереси на детето

Чл. 7. (1) Най-добрите интереси на детето са първостепенно съображение във всяко решение, което се отнася до грижата или защитата на детето.

(2) Най-добрите интереси на детето се определят въз основа на оценка на следните обстоятелства:

1. възраст, пол, минало, степен на зрелост, здравословно състояние, образование и други характеристики на детето;
2. желанията и чувствата на детето;

3. физическите, психическите, емоционалните и образователните потребности на детето;
4. необходимостта да се осигури безопасността на детето;
5. наличието на увреждане или заболяване на детето;
6. опасността или вредата, която е причинена на детето или има вероятност да му бъде причинена;
7. привързаността на детето към родителите му, лицата, които полагат грижи за детето, разширеното семейство, други близки на детето лица, отношенията между тях и последиците върху детето от раздяла с тези лица;
8. средата, в която се отглежда детето и последиците върху него от промяна на тази среда и особено от раздялата с братя и/или сестри;
9. качеството на полаганата грижа за детето и възможността за осигуряването на всички негови потребности от родителите и/или лицата, които полагат грижи за него;
10. упражняването на родителските права и задължения и поддържането на лични отношения на детето с родителите, както и последиците от промяна в тези режими;
11. наличието или липсата на подкрепяща среда за детето с увреждане или специфично заболяване;
12. осигуряване на условия за равни възможности за детето с увреждане или специфично заболяване за участие в живота на обществото, които гарантират неговото достойнство, развиват неговата автономия и отчитат специалните потребности, които детето може да има;
13. осигуряване на подходящи услуги за детето с увреждане или специфично заболяване и за лицето, което полага грижи за него.

Задължение за уведомяване и съдействие

Чл. 8. (1) Лице, на което стане известно, че има опасност за живота и здравето на дете, е длъжно незабавно да уведоми дирекция "Социална подкрепа" или Министерството на вътрешните работи.

(2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако лицето е обвързано с професионална тайна.

(3) Всяко лице е длъжно да оказва съдействие при опасност за живота на дете.

Подкрепа и съдействие на родителите

Чл. 9. (1) Родителите, настойникът или попечителят, или другите лица, които полагат грижи за детето, имат право на:

1. психо-социално, медицинско и правно консултиране за насърчаване на позитивно родителство при отглеждането на детето и грижата за неговото образование и развитие;
2. информиране и съдействие за упражняване на права и ползване на услуги във връзка с опазването на здравето на детето, осигуряването на образованието на детето, осигуряването на социална и материална подкрепа за детето и семейството, гарантиране на социална сигурност и стандарт на живот, подходящ за развитието на детето;

3. оценка на нуждите, индивидуалните способности и интереси на детето с цел стимулиране на неговото развитие и включване в образователни, възстановителни и други дейности;
4. подкрепа в обстановка на криза и разрешаване на конфликти в семейството;
5. достъп до програми за насърчаване на позитивното родителство и за превенция на рисковете в отглеждането на детето.

(2) Подкрепата за детето и семейството се предоставя по искане на родителите, настойника или попечителя или другите лица, които полагат грижи за детето, или на детето и след оценка на потребностите.

(3) Родителите, настойникът или попечителят или другите лица, които полагат грижи за детето, имат право да бъдат информирани и консултирани за всички мерки и действия, предприемани по този закон, с изключение на случаите по чл. 21, ал. 2, и имат право да поискат промяна на мерките при изменение на обстоятелствата.

(4) Родителите, настойникът или попечителят или другите лица, които полагат грижи за детето, са длъжни да изпълняват предписанията на органите по този закон и да съдействат при осъществяването на дейностите по защита правата на детето.

ГЛАВА ВТОРА

ЛИЧНИ И ГРАЖДАНСКИ ПРАВА НА ДЕТЕТО

Право на живот

Чл. 10. (1) Детето има право на живот и на най-високия достижим стандарт на грижи за здравето му веднага след раждането му.

(2) Бременната жена, независимо от осигурителния си статус, има право на безплатна медицинска помощ за профилактика, раждане и лечение, свързани пряко с бременността, раждането и 30 дни след него, както и за всички съпътстващи през този период усложнения в здравословното ѝ състояние. Това право се осъществява по ред, определен с наредба на министъра на здравеопазването, издадена на основание чл. 82, ал. 1, т. 2 от Закона за здравето.

(3) Детето, от датата на раждането си, има правата на задължително здравно осигурено лице в Националната здравно осигурителна каса по раздел IV на Закона за здравното осигуряване.

(4) Правото на избор на личен лекар на малолетното дете се осъществява незабавно след раждането му от родител или от настойник.

(5) За дете, по отношение на което е предприета мярка за закрила по реда на чл. 74 и което няма личен лекар или се налага смяна на личния му лекар, дирекция „Социална подкрепа”, предприела закрилата, избира личен лекар, съгласувано с директора на Районната здравноосигурителна каса и председателя на съответната районна колегия на Българския лекарски съюз. В този случай не се заплащат административни разходи.

(6) Смяната на личен лекар на непълнолетното дете се извършва и с неговото съгласие.

(7) При непосредствена опасност за живота на детето се предприемат незабавни мерки за полицейска закрила.

Диагностика на генетични заболявания

Чл. 11. (1) Министерство на здравеопазването осигурява извън обхвата на задължителното здравно осигуряване изследвания на:

1. бременни жени за оценка на риска от раждане на дете с генетично заболяване;
2. бременни жени и при необходимост на биологичните бащи при висок риск от раждане на дете с генетично заболяване;
3. бременни жени и на биологичните бащи при предхождащи репродуктивни проблеми, както и на двойки преди "ин витро" процедури и при безплодие, за оценка на генетичен риск.

(2) Изследванията по ал. 1 се извършват при спазване на изискванията на чл. 141 от Закона за здравето.

(3) Генетичните заболявания по ал. 1 се определят в наредба, издадена от министъра на здравеопазването.

Здравни грижи след раждането

Чл. 12. (1) Министерство на здравеопазването осигурява извън обхвата на задължителното здравно осигуряване изследвания на всички новородени деца за генетични болести.

(2) Министерство на здравеопазването осигурява извън обхвата на задължителното здравно осигуряване изследвания на деца и при необходимост на родителите им при клинична диагноза на генетична болест.

(3) Изследванията по ал. 1 се извършват при спазване на изискванията на чл. 141 от Закона за здравето.

(4) Генетичните заболявания по ал. 1 и ал.2 се определят в наредба, издадена от министъра на здравеопазването.

Право на гражданство и регистрация след раждането

Чл. 13. (1) Дете, родено на територията на Република България, придобива българско гражданство при условията и по реда, предвидени в Закона за българското гражданство.

(2) Дете, чужд гражданин, получава разрешение за постоянно пребиваване на територията на Република България, по реда на чл. 25, ал. 1, т. 14 и т.15 от Закона за чужденците в Република България в случаите на предприета мярка за закрила по чл. 77 от този закон. Това производство се освобождава от държавна такса.

(3) Регистрацията на всяко дете след раждането се извършва по реда, предвиден в Закона за гражданската регистрация.

Право на безопасност и сигурна среда

Чл. 14. (1) Детето има право да живее и се развива в безопасна и сигурна среда.

(2) Детето има право на закрила срещу всяка форма на насилие, изоставяне или експлоатация, която засяга живота, здравето или развитието му.

(3) Детето има право на закрила срещу въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психично, социално и образователно развитие, включително в тежки форми на труд и незаконни дейности, в употреба на алкохол, наркотици, други психотропни и вредни субстанции.

(4) Детето има право на защита срещу принуждаване или склоняване към съпругеско съжителство преди навършване на 16 години.

Задължение за осигуряване на надзор

Чл. 15. (1) Родителите, настойникът или другите лица, които полагат грижи за дете, са длъжни да не оставят без надзор и грижа децата до 8-годишна възраст.

(2) Родителите, настойникът или другите лица, които полагат грижи за дете, са длъжни да не оставят без надзор и грижа детето от 8 до 12-годишна възраст, ако с това се създава опасност за неговото физическо, психическо и нравствено развитие.

(3) Родителите, настойникът или попечителят или другите лица, които полагат грижи за дете, са длъжни да го придружават на обществени места след 20,00 ч., ако детето не е навършило 14 години, съответно след 22,00 ч., ако детето е навършило 14, но не е навършило 18 години.

(4) Ако родителите, настойникът или попечителят или другите лица, които полагат грижи за дете, не могат да го придружат, те са длъжни да осигурят пълнолетно дееспособно лице за негов придружител на обществени места след 20,00 ч., ако детето не е навършило 14 години, съответно след 22,00 ч., ако детето е навършило 14, но не е навършило 18 години.

(5) Родителят, настойникът или попечителят или лицето, което полага грижи за дете, удостоверява писмено качеството на придружителя на детето по ал. 4. Придружителят носи отговорност за осигуряване на безопасността на придружаваното дете.

Право на закрила на обществени места

Чл. 16. (1) Опазването на живота и здравето на децата на обществени места се осигурява от органите на Министерство на вътрешните работи, дирекциите "Социална подкрепа", кметовете, регионалните инспекторати по образованието на Министерство на образованието, младежта и науката, регионалните здравни инспекции и от собствениците, наемателите и ползвателите на търговски обекти, кина и театри, както и от организаторите на обществени прояви и организирани прояви с участието на деца.

(2) Закрилата на децата на обществени места и провеждането на организирани прояви с участието на деца се осъществява при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет по предложение на министъра на вътрешните работи.

(3) Организирана проява за деца на обществено място се провежда след писмено разрешение на кмета на съответната община при условия и ред, определени с наредбата по ал. 2.

Ограничителни мерки

Чл. 17. (1) Не се допускат деца до обществени места, в които няма обособени помещения за непушачи, в които се представят програми с еротично или порнографско съдържание,

организиран се хазартни игри по смисъла на Закона за хазарта, предлагат се сексуални услуги или консумация на психотропни вещества.

(2) Общинските съвети и държавните органи по този закон могат да приемат и други ограничителни мерки с цел осигуряване на безопасността на децата и на тяхното нормално физическо, умствено, психично, социално и образователно развитие.

(3) Собствениците, наемателите или ползвателите на търговски обекти, спортни съоръжения, кина и театри определят конкретните условия за достъп на деца в тях и контролират тяхното изпълнение с цел осигуряване на живота и безопасността на децата.

(4) Родителите, настойникът или попечителят или другите лица, които полагат грижи за дете, са длъжни да не допускат участието му в реклами или други форми на търговски съобщения за генетично модифицирани храни.

(5) Родителите, настойникът или попечителят или другите лица, които полагат грижи за дете, са длъжни да не допускат участието на деца в предавания по смисъла на Закона за радиото и телевизията, които са неблагоприятни или създават опасност от увреждане на тяхното физическо, умствено, психично, социално и образователно развитие.

Безопасна среда в социалните услуги

Чл. 18. (1) Органите на управление на специализираните институции, на социалните услуги - резидентен тип, и на социалните услуги в общността имат правата и задълженията по чл. 9, ал. 3 и ал. 4 и по чл. 15.

(2) Органите по ал. 1 са длъжни да осигурят охрана на обектите, в които се предоставят услугите.

(3) Органите по ал. 1 са длъжни да осигуряват, следят и оценяват професионалната правоспособност на работещите в съответната институция, социална услуга - резидентен тип, или услуга в общността.

(4) Оценяването на професионалната правоспособност се извършва задължително преди постъпване на работа на всеки служител и на всеки три години. При необходимост и по преценка на съответния орган оценяването може да се извършва и в по-кратки срокове.

(5) Условията и редът за извършване на оценяването по ал. 3 се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика.

(6) Органите на управление на специализираните институции и на социалните услуги - резидентен тип, в случаите на настаняване на дете по реда на чл. 77 са длъжни да:

1. уведомяват писмено родителите, настойника или попечителя на всяко дете за предстоящите оценки на образователните му потребности и насочването му за обучение в специално училище или за интегрирано обучение;
2. осигуряват изпълнението на решението на екипите за комплексно педагогическо оценяване за насочване на децата или учениците към определен вид обучение в случаите, когато родителите, настойника или попечителя на детето не изпълняват задълженията си по Закона за народната просвета.

(7) Органите по ал. 1 предприемат действия за реализиране на дисциплинарна отговорност по реда на Кодекса на труда в случаите на извършена проверка от Комисията по правата на детето и дадена препоръка за налагане на дисциплинарно наказание.

Право на защита на личния живот

Чл. 19. (1) Сведения и данни за личността и семейството на дете, включително сведения, получени в административни или съдебни производства, засягащи детето, не могат да бъдат разгласявани без съгласието на неговите родители, настойник или попечител, както и на лицата, при които детето е настанено по реда на чл. 77.

(2) Когато по отношение на дете е предприета мярка за закрила по чл. 74, сведения и данни за личността и семейството на детето не могат да бъдат разгласявани без писмено становище от дирекция „Социална подкрепа” по настоящия адрес на детето.

(3) Когато детето е навършило 14 години, за разгласяване на лични сведения и данни се взема и неговото съгласие.

(4) При изпълнението на своите функции длъжностните лица, организации или ведомства са длъжни да спазват нормативните изисквания за защита на личните данни, станали им известни при или по повод осъществяване на мерките и дейностите по този закон, както и да зачитат честта и достойнството на детето.

(5) Журналистите и медиите публикуват сведения и данни за личността и семейството на дете и снимки на дете при условията на ал. 1, 2 и 3.

(6) Самоличността на дете, което е жертва на престъпление, сексуално насилие или друга форма на експлоатация или на трафик не се разкрива, освен в случаите, когато това се налага за целите на разследване по смисъла на Закона за Министерството на вътрешните работи.

Свобода на съвестта и религията

Чл. 20. (1) Детето формира възгледите си свободно и с подкрепата на родителите си, настойника или попечителя.

(2) Отношението на дете до 14 години към религията се определя от неговите родители или настойник, а на дете от 14 до 18 години - по съгласие между него и родителите или попечителя му.

(3) Когато такова съгласие не се постигне, детето може да се обърне за решаване на спора към районния съд лично или чрез дирекция „Социална подкрепа” по настоящия си адрес.

Право на информиране

Чл. 21. (1) Детето има право на информация, за да може да упражнява своите права и свободи по начин, който осигурява неговото нормално физическо, умствено, психично и социално развитие.

(2) Детето има право да бъде информирано и консултирано и без знанието на родителите му или на лицата, които полагат грижи за отглеждането му, ако това е необходимо с оглед защита на неговите най-добри интереси и в случай, че уведомяването на тези лица би засегнало тези интереси.

(3) Информацията се предоставя по начин, разбираем за детето и по форма, достъпна за детето с увреждане.

(4) Държавните и общински органи осигуряват информирането на своите служители относно правата на детето и по-специално на правото му на информация.

(5) Информацията за здравословното състояние и лечението на детето включва сведения за предпазване, профилактика, причините и методите за лечение на заболяването.

(6) Детето има право на защита срещу информация и материали и по-специално на такива, които се пренасят чрез информационни и комуникационни технологии и които са вредни за неговото нормално физическо, умствено, психично и социално развитие.

Право на изразяване

Чл. 22. (1) Детето има право на свобода на изразяване.

(2) Органите и лицата по този закон са длъжни да съдействат на детето да търси, получава и предава информация и идеи, устно или писмено, чрез изкуствата или чрез медиите по избор на детето и навсякъде, където детето пребивава.

(3) На дете със затруднена комуникация се осигуряват възможности да изразява мнението си и да се запознава с решенията, които го засягат.

Свобода на сдружаване и на мирни събирания

Чл. 23. (1) Децата, навършили 14 години, имат право да членуват в детски организации и сдружения както и да организират и да участват в мирни събирания.

(2) Държавата и общините насърчават юридическите лица с нестопанска цел, работещи в областта на правата на децата, които създават или подпомагат организации на деца.

(3) Всяко дете има право на закрила срещу въвлечане в политически, религиозни и синдикални дейности.

Право на достъп до съд

Чл. 24. (1) За защита на правата си по този закон, детето има право да се обърне към съда. Това право детето може да осъществи лично, ако е навършило 14 години.

(2) Дирекция "Социална подкрепа" представлява детето при условията на чл. 49, ал. 3, както и в други случаи, предвидени в закон.

(3) Дете, по отношение на което е приложена мярка за закрила по този закон, има право на правна помощ по вид и размер, определени в Закона за правната помощ.

Участие в процедури

Чл. 25. (1) Във всяко административно или съдебно производство, по което се засягат права или интереси на дете, то задължително се изслушва, ако е навършило 10 години.

(2) Когато детето не е навършило 10 години, то може да бъде изслушано в зависимост от степента на неговото развитие. Отказът за изслушване се мотивира.

(3) В мотивите на решението се обсъжда значението на изразените от детето възгледи и желания.

(4) Преди изслушването на детето съдът или административният орган трябва:

1. да осигури необходимата информация, която да му помогне да формира мнението си;

2. да го уведоми за евентуалните последици от неговите желания, от поддържаното от него мнение, както и за последиците от всяко решение на съдебния или административен орган.

(5) Съдебните и административните органи осигуряват организирането на подходяща обстановка за изслушване на детето, съобразена с неговата възраст и най-добри интереси. На изслушването и консултирането на детето задължително присъства служител от дирекция „Социална подкрепа”, който е запознат със случая или друг подходящ специалист.

(6) Съдът или административният орган разпорежда изслушването да се извършва и в присъствието на родител, настойник, попечител, друго лице, което полага грижи за детето, или друг близък, когото детето познава, с изключение на случаите, когато това противоречи на най-добрите интереси на детето.

Съдебно производство, по което се засягат права или интереси на дете

Чл. 26. (1) Съд, който разглежда дело, по което се засягат права или интереси на дете, заседава в състав, получил специално обучение по психология и развитие на детето и социална работа с деца.

(2) При всяко производство съдът уведомява дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето в случай, че констатира спор, който може да засегне интересите на детето. Уведомлението се извършва по реда на Гражданския процесуален кодекс.

(3) При уведомяване, дирекция "Социална подкрепа" изпраща представител, който изразява становище, а при невъзможност представя писмено становище.

(4) При всяко производство, по което се засягат права или интереси на дете, съдът изслушва вещо лице – психолог или друг подходящ специалист по развитие на детето. Вещите лица са посочени в списък, част от Наредба № 1 на Висшия съдебен съвет, от 16 януари 2008 г., за вписването, квалификацията и възнагражденията на вещите лица.

(5) Разпоредбите на ал. 2 и 3 се прилагат съответно при производство пред административен орган. За уведомлението от административния орган се прилагат разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс.

ГЛАВА ТРЕТА

ПРАВО НА ГРИЖИ ЗА ЗДРАВЕТО, ОБРАЗОВАНИЕ, ИГРИ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ И УЧАСТИЕ В КУЛТУРНИЯ ЖИВОТ

Право на грижи за здравето

Чл. 27. (1) Детето има право на безплатна, достъпна и безопасна грижа за здравето и рехабилитация, както и на най-високия достижим стандарт на медицинско обслужване, предоставено в съответствие с утвърдените добри медицински практики.

(2) Държавата и общините осигуряват условия за упражняване на правото по ал.1 включително и чрез:

1. прилагане на мерки за намаляване на детската смъртност;

2. прилагане на мерки осигуряващи психичното здраве на децата и мерки за намаляване на психичните и психо-социалните заболявания и самоубийствата от деца;
3. осигуряване на родителите с навременна и точна информация за физическото и психичното здраве на децата, мерки за превенция на заболяванията, включително за ранното им разпознаване, за хигиената, здравословното хранене и здравословната среда на децата, имунизациите и превенция на инциденти, злоупотребата с алкохол, тютюнопушене и психо активни субстанции;
4. прилагане на мерки за превенция и за лечение на болестите, предавани по полов път;
5. прилагане на мерки за семейно планиране и репродуктивно здраве, включително информиране за опасностите на ранната бременност, предпазването от нежелана бременност и за безопасното ѝ прекратяване.

Мерки за превенция на заболяванията

Чл. 28. (1) Всяко дете има право на безплатни задължителни имунизации и профилактични прегледи при условията и по реда, определени в Закона за здравето.

(2) Родителите и лицата, които полагат грижи за детето, както и личният лекар на детето, следят за провеждането на задължителните имунизации и профилактични прегледи на детето.

(3) Детето, и по-специално непълнолетното дете, има право на достъпно, безплатно, конфиденциално и пълно консултиране по въпросите на:

1. здравословни проблеми;
2. болести на пристрастяването;
3. сексуално и репродуктивно здраве;
4. психично здраве;
5. отношения със семейството и връстниците.

(4) Министърът на здравеопазването и министърът на образованието, младежта и науката осигуряват здравното обучение на децата в системата на предучилищното и училищното образование.

Репродуктивно здраве и семейно планиране

Чл. 29. (1) Министърът на здравеопазването и министърът на образованието, младежта и науката осигуряват прилагането на подходящи учебни програми за сексуално и репродуктивно здраве и семейно планиране в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Органите по ал. 1 насърчават организациите с нестопанска цел, работещи в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и семейното планиране и си сътрудничат с тях при обучението на децата и учениците, както и при изпълнение на информационни кампании в тази област.

Права на детето – пациент

Чл. 30. (1) Детето има всички права на пациента по смисъла на Закона за здравето.

(2) Детето има право на участие във вземане на решенията за неговото лечение. За упражняването на това право, медицинските лица са задължени да предоставят на детето цялата необходима информация за лечението по начин, подходящ за възрастта и състоянието на детето, с цел тя да бъде разбрана от детето и от лицата, които дават съгласие за лечението.

(3) При лечение в болница, детето, което не е навършило 14 години, има право на придружител, чиито разходи се поемат от Здравната каса.

Информирано съгласие на детето

Чл. 31. (1) Медицински дейности по отношение на малолетно дете се предприемат след информирано съгласие на негов родител или настойник.

(2) Медицински дейности по отношение на непълнолетно дете се предприемат след неговото информирано съгласие, както и след съгласието на негов родител или попечител.

(3) Съгласието на родителя или попечителя на дете, навършило 16 години, не е необходимо за извършване на здравни консултации, профилактични прегледи и изследвания, определени с наредба на министъра на здравеопазването.

(4) Когато детето е настанено по съдебен ред по чл. 77 и информираното съгласие на неговия настойник или попечител по ал. 1 и 2 не може да бъде получено своевременно, информирано съгласие изразява лице, на което са възложени грижите за отглеждане на детето. При настаняване по чл. 74 информирано съгласие дава дирекция "Социална подкрепа".

(5) Преди изразяване на информирано съгласие, лекуващият лекар/лекар по дентална медицина информира детето и неговия родител, настойник или попечител, относно:

1. диагнозата и характера на заболяването;
2. описание на целите и естеството на лечението, разумните алтернативи, очакваните резултати и прогнозата;
3. потенциалните рискове, свързани с предлаганите диагностично-лечебни методи, включително страничните ефекти и нежеланите лекарствени реакции, болка и други неудобства;
4. вероятността за благоприятно повлияване, риска за здравето при прилагане на други методи на лечение или при отказ от лечение.

(6) Медицинската информация по ал. 5 се предоставя на лицата своевременно и в подходящи обем и форма, даващи възможност за свобода на избора на лечение.

(7) При хирургични интервенции, обща анестезия, инвазивни и други диагностични и терапевтични методи, които водят до повишен риск за живота и здравето на детето или до временна промяна в съзнанието му, информацията по ал. 5 и информираното съгласие се предоставят в писмена форма.

(8) Дейностите по ал. 7 могат да бъдат извършвани в полза на здравето на детето без писмено информирано съгласие само когато непосредствено е застрашен животът му и:

1. физическото или психичното му състояние не позволяват изразяване на информирано съгласие;
2. е невъзможно да се получи своевременно информирано съгласие от родител, настойник или попечител или от лицата по ал. 4.

Право на отказ от медицински грижи

Чл. 32. (1) Детето, навършило 16 години, както и неговият родител или попечител, може да откаже по всяко време предложената медицинска помощ или продължаването на започнатата медицинска дейност.

(2) Отказът по ал. 1 се удостоверява в медицинската документация с подписи на лицето.

(3) В случаите, когато е налице отказ по ал. 1 и е застрашен животът на детето, ръководителят на лечебното заведение уведомява дирекция „Социална подкрепа” по настоящ адрес.

(4) Дирекцията, получила сигнала по ал. 3, може да отправи искане до районния съд за разрешение за осъществяване на животоспасяващо за детето лечение. Решението на съда може да се обжалва по общия ред.

Право на здравословна околна среда

Чл. 33. (1) Детето има право да живее и да се расте в здравословна околна среда.

(2) Министърът на здравеопазването и министърът на околната среда и водите осигуряват постоянно наблюдение и оценка на въздействията на замърсяването на околната среда върху хормоналната, нервната, психичната и имунната системи на децата. Резултатите от тези проучвания са публични.

(3) Общинските съвети въвеждат нормативи за съобразеност с потребностите на децата за всеки транспортен или градоустройствен план.

Право на образование

Чл. 34. (1) Детето има право на предучилищно и училищно образование. Това право се осъществява при условия и по ред, определени в Закона за народната просвета.

(2) Предучилищното образование е задължително за дете, навършило 5 години. Училищното образование е задължително за дете, навършило 7 години и продължава до навършване на 16 години.

(3) Родителите и лицата, които полагат грижи за детето, са длъжни да осигурят редовното посещаване на учебните занятия от детето, включително материалните условия и подкрепата за подготовката на детето за училище.

Право на избор на вид обучение

Чл. 35. (1) Детето осъществява правото си на образование в избрано от него училище и вид обучение съобразно личните си предпочитания и възможности.

(2) Правото по ал. 1 за дете, ненавършило 14 години, се упражнява от родител или от настойника му.

Гаранции за качество и достъпност на образованието

Чл. 36. (1) Министърът на образованието, младежта и науката в сътрудничество с компетентните органи по този закон, предприема следните мерки за да гарантира качеството и достъпността на образованието и обучението:

1. актуализира учебните програми във връзка с потребностите и интересите на децата и тенденциите на пазара на труда в общината, държавата и Европейския съюз;
2. развива системата на професионалното образование и обучение и система за професионално ориентиране;
3. развива системата за постоянно повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и на директорите на образователните институции;
4. подкрепя и финансира програми за привлекателност на училищната среда, която включва архитектурната среда, спортните площадки и съоръжения, качеството на отношенията между учители и ученици и между учениците, намаляване на насилието и агресията в училище;
5. съобразява учебното време с нуждите на децата от почивка, игри, развлечения и извънкласни занимания.

(2) Органите по ал. 1 създават условия за участие на родителите в управлението и образователните институции.

Деца с допълнителни образователни потребности

Чл. 37. (1) Министърът на образованието, младежта и науката определя допълнителните образователни потребности като отчита възникването на затруднения в ученето, научаването и участието на деца и ученици на даден етап от тяхното развитие.

(2) Децата и учениците с допълнителни образователни потребности се обучават в детските градини и училищата при условия за осигуряване на допълнителна образователна подкрепа, регламентирана в Стандарт за приобщаващо образование, приет от органите по ал. 1.

Координационен механизъм за деца, трайно непосещаващи училище

Чл. 38. (1) Всеки директор на училище на територията на общината изпраща информация за броя на децата, трайно непосещаващи училище до края на всеки месец от учебната година до кмета на общината.

(2) Информацията по ал. 1 се събира от определено от кмета лице, което отговаря за въпросите в областта на образованието в съответната община.

(3) За осигуряване на обучението на дете, трайно непосещаващо училище, кметът на всяка община създава мултидисциплинарен екип, членовете на който работят заедно по всеки случай.

(4) Водещ на екипа по ал. 3 е определеното от кмета лице, което отговаря за въпросите в областта на образованието в съответната община. В екипа задължително участват представители на: дирекция „Социална подкрепа”, съответното училище и/или на доставчик на социална услуга. По преценка на водещия на екипа се канят за участие личния лекар на детето, инспектор от Детска педагогическа стая и представител на регионалния инспекторат по образованието.

Мерки и услуги за подкрепа на децата, трайно непосещаващи училище

Чл. 39. (1) Мултидисциплинарният екип по чл. 38, ал. 3 проучва всеки случай на дете, трайно непосещаващо училище и изработва план за действие, който включва краткосрочни и дългосрочни мерки и социални услуги за подкрепа на детето и на семейството. Планът за

действие се съгласува с родителите на детето, настойника, попечителя или с лицето, полагащо грижи за него.

(2) По предложение на дирекция „Социална подкрепа” планът за действие може да се изработи с участието на разширеното семейство на детето. В този случай с предимство се обсъждат предложенията на семейството за мерки и услуги по ал. 1, за техните срокове, за конкретното участие на членовете на семейството, за начина за наблюдение на изпълнението на мерките и за последиците от неизпълнението на мерките.

(3) Водещият на екипа определя представител на училището, който координира изпълнението на плана за действие.

Развитие на талантите и способностите на детето

Чл. 40. (1) Детето има право на образование, насочено към развитие на неговите таланти и на умствените и физическите му способности.

(2) Всяко дете с изяви таланти в областта на науката, изкуствата или спорта има право на насърчаване на творческите му способности чрез мерки за:

1. осигуряване на възможности за обучение в профилирани училища, училища по изкуствата или спортни училища;
2. подпомагане за обучение в курсове по изкуства, наука или занимания с физическо възпитание и спорт;
3. подпомагане за участие в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания;
4. финансово подпомагане и стимулиране чрез стипендии и специализирани образователни програми.

(3) Насърчането на творческите потребности и таланти на децата се извършва по ред и при условия, определени с наредба на Министерския съвет, приета по предложение на министъра на културата, министъра на образованието, младежта и науката и министъра на физическото възпитание и спорта.

Право на отход и почивка

Чл. 41. (1) Детето има право на отход и почивка, на участие в игри и дейности за отмора, подходящи за възрастта му, и на свободно участие в културния живот изкуствата и спорта.

(2) Планове за устройство на общинските територии се приемат след оценка на площите за детски площадки и терени за спорт и игра на децата по отношение на детското население.

(3) Общините, в сътрудничество със спортните клубове, приемат програми, с които осигуряват безплатен достъп на децата до обекти, съоръжения и дейности за физическо възпитание и спорт.

(4) Учебните програми и седмичните разписания в училищата отчитат правото на детето на отход, почивка и игри.

(5) Културните институти, в сътрудничество с общините, приемат програми за социална дейност, с които осигуряват на децата безплатен достъп и достъп с намалени цени до културни прояви и дейности в областта на изкуствата.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА ПРАВО НА РОДИТЕЛСКИ ГРИЖИ

Право на детето да бъде отглеждано от родителите си

Чл. 42. (1) Детето има правото, доколкото е възможно, да бъде отглеждано от своите родители.

(2) Детето не може да бъде разделяно от родителите си против тяхната воля, освен в случаи, посочени в закон, когато това се налага за защита на най-добрите интереси на детето.

(3) Настаняване извън семейството се предприема като крайна мярка за закрила на дете, останало без грижите на родителите си.

Принцип на най-добрите интереси на детето

Чл. 43. При решаване на всички въпроси, отнасящи се до местоживеенето на детето, упражняването на родителските права и задължения и личните отношения с родителите, най-добрите интереси на детето са първостепенно съображение.

Зачитане на мнението на детето

Чл. 44. (1) При решаването на всички въпроси, отнасящи се до местоживеенето на детето, упражняването на родителските права и задължения и личните отношения с родителите, на мнението на детето се отдава значение, в зависимост от неговата зрелост.

(2) Когато детето е навършило 16 години, неговото мнение е необходимо при решаването на въпросите по ал. 1.

Право на грижи и сигурност

Чл. 45. (1) Детето има право на грижи и сигурност, които създават условия за неговото физическо, психично, социално и образователно развитие.

(2) Детето има право да бъде информирано по подходящ начин от родителите си по всички въпроси, които засягат неговите права и интереси.

Родителски права и задължения

Чл. 46. (1) Родителите имат равни права и задължения и всеки от тях полага грижи за физическото, психичното, социалното и образователното развитие на детето съобразно своите възможности и потребностите и талантите на детето.

(2) Родителите нямат право да използват насилие, принуда и други методи на възпитание, които накърняват достойнството на детето.

(3) Мнението и желанието на детето се вземат предвид от родителите при решаване на всички въпроси, които водят до промяна в обичайния му начин на живот.

(4) Родителите контролират поведението на детето по подходящ начин и съобразно неговата възраст и степен на развитие, като носят отговорност за вредите, които то е причинило другиму.

(5) Всеки от родителите може сам да представлява малолетното си дете и да дава съгласие за правните действия на непълнолетното си дете, когато те са в негов интерес. При противоречие между интереса на детето и на единия или двамата родители, на детето се назначава особен представител.

Съвместно живеене

Чл. 47. (1) Родителите и детето живеят заедно, освен ако важни причини налагат да живеят отделно.

(2) Когато детето се отклони от обичайното или съдебно определеното му местоживеене, районният съд по адреса, на който детето е пребивавало преди отклонението постановява връщането му, след като изслуша него и родителите му, а при нужда - и други лица. Определението на съда може да се обжалва пред съответния окръжен съд, но обжалването не спира изпълнението. Връщането на детето се осъществява по административен ред.

(3) Ако съдът установи, че връщането на детето в обичайното му местоживеене не е в негов интерес, той отказва връщането, а дирекция „Социална подкрепа“ незабавно предприема мерки за защита.

Разделно живеене на детето и родителите

Чл. 48. Детето живее отделно от родителите си когато:

1. по споразумение между родителите или със съдебно решение местоживеенето му е определено при единия от тях;
2. единият или двамата родители са лишени от родителски права;
3. са предприети мерки за закрила по този закон.

Разрешаване на спорове между детето и родителите

Чл. 49. (1) При разногласие между родителите и детето, то може да потърси съдействие от дирекция „Социална подкрепа“ по настоящия си адрес. На детето се осигурява среща-разговор с вещо лице-психолог, който консултира детето и при нужда, съвместно със социален работник от съответната дирекция „Социална подкрепа“, се изработва план за работа с детето и членовете на семейството му.

(2) Ако разногласието е по въпрос от съществено значение за отглеждането или развитието на непълнолетно дете или води до промяна в обичайния му начин на живот, спорът се разрешава от районния съд по настоящия адрес на детето.

(3) Молбата се подава чрез дирекция „Социална подкрепа“ по настоящия адрес на детето и се придружава от становище на вещо лице-психолог.

(4) Съдът разглежда молбата след изслушване на родителите и детето. Неявяването на някоя от страните не е пречка за разглеждане на молбата. Съдът постановява решение, което подлежи на незабавно изпълнение, но може да се обжалва в едноседмичен срок от съобщаването му пред съответния окръжен съд.

(5) Окръжният съд разглежда молбата в едномесечен срок от постъпването ѝ и се произнася с решение, което е окончателно.

(6) За разглеждането на молбата държавна такса не се дължи.

Управление и разпореждане с имуществото на детето

Чл. 50. (1) Родителите управляват имуществото на детето в негов интерес и с грижата на добър стопанин.

(2) Доходите от имуществото на детето, които не са необходими за негови нужди, могат да се използват за задоволяване на потребности на семейството.

(3) Извършването на действия на разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи чрез формална сделка и с влогове, както и с ценни книги, принадлежащи на детето, се допуска с разрешение на районния съд по настоящия му адрес, ако разпореждането не противоречи на интереса на детето.

(4) Дарение, отказ от права, даване на заем и обезпечаване на чужди задължения от ненавършило пълнолетие дете са нищожни. По изключение обезпечаване на чужди задължения чрез залог или ипотека може да се извърши по реда на ал. 3 при нужда или очевидна полза за детето или при извънредни нужди на семейството.

(5) Разрешение на районния съд е необходимо за разпореждане с вещни права върху недвижими имоти от встъпил в брак непълнолетен. За разрешението се прилагат съответно ал. 3 и 4.

Упражняване на родителските права и задължения

Чл. 51. (1) Родителските права и задължения се упражняват в интерес на детето от двамата родители заедно и поотделно. Когато родителят е действал сам, той е длъжен да уведоми другия родител.

(2) Упражняването на родителските права и задължения се извършва по общо съгласие на родителите. При разногласие по въпрос, свързан с отглеждането и образованието на детето, всеки от родителите може да се обърне към медиация или да подаде молба до районния съд по настоящия адрес на детето. Съдът решава спора след изслушване на родителите и детето, а при необходимост - и на други лица. Решението на съда може да се обжалва по общия ред.

Споразумение при раздяла на родителите

Чл. 52. (1) Когато родителите не живеят заедно, те могат да постигнат съгласие относно местоживеенето на детето, мерките за упражняването на родителските права, личните отношения между детето и родителя, който няма да живее с него и издръжката на детето. Това споразумение може да се постигне с помощта на квалифициран медиатор.

(2) Родителите могат да подадат молба до районния съд по настоящия адрес на детето, който с решение утвърждава споразумението им, ако то не противоречи на интересите на детето.

(3) Решението, с което молбата се уважава е окончателно, но всеки от родителите може да подаде молба за изменението му при настъпване на промяна в обстоятелствата.

(4) Решението, с което молбата се отхвърля може да се обжалва по общия ред.

(5) Съдът съобщава служебно на съответните общини по постоянния адрес на родителите за вписване на решението за родителските права.

Разрешаване на спорове при раздяла на родителите

Чл. 53. (1) Когато родителите не живеят заедно и не могат да постигнат съгласие по всички или по някои от въпросите по чл. 52, ал. 1, спорът се решава от районния съд по настоящия адрес на детето.

(2) При всяко положение на делото, съдът може да предложи на родителите да се споразумеят. Съдът напътва родителите и към медиация с участието на квалифициран медиатор или към други услуги за доброволно решаване на спора.

(3) В случай, че родителите постигнат съгласие относно местоживеенето, упражняването на родителските права, личните отношения с детето и неговата издръжка, съдът утвърждава споразумението по реда и при условията на чл. 52.

Вариант 2:

(3) Ако в хода на производството родителите постигнат съгласие относно местоживеенето, личните отношения с детето и неговата издръжка, съдът утвърждава споразумението по реда и при условията на чл. 52.

(4) Ако родителите не постигнат споразумение, съдът определя местоживеенето на детето при единия родител, мерките относно упражняването на родителските права, личните отношения между детето и родителя, който няма да живее с него и издръжката на детето. Решението може да се обжалва по общия ред.

Вариант 2:

(4) Съдът определя местоживеенето на детето при единия родител, режим на лични отношения с другия родител и издръжката, която той да плаща за детето. Решението може да се обжалва по общия ред.

(5) С решението по ал. 4 съдът може да постави условия относно упражняването на някои родителски правомощия от единия или от двамата родители.

(5) По искане на родител и до постановяване на решението съдът, пред който делото е висящо, може да определи привременни мерки в интерес на детето. Определението не подлежи на обжалване, но може да бъде изменяно.

(6) Съдът решава въпросите по ал. 4 след като прецени всички обстоятелства с оглед най-добрите интереси на детето и след като изслуша родителите, детето, вещо лице – психолог и ако е уместно - и други лица.

(7) Ако при разглеждане на спора съдът установи, че при зачитане на най-добрите интереси на детето местоживеенето му не може да бъде определено при нито един от двамата родители, съдът отхвърля молбата и сезира дирекция „Социална подкрепа” по настоящия адрес на детето за незабавно предприемане на мерки за закрила по този закон.

(8) При промяна на обстоятелствата всеки от родителите или дирекция „Социална подкрепа” може да сезира съда, който да измени изцяло или отчасти решението по ал. 4.

Местоживеене на детето при разделени родители

Чл. 54. (1) При промяна на настоящия адрес на детето в страната или в чужбина, родителят, при когото то живее е длъжен да уведоми другия родител за новия адрес на детето.

(2) Когато родителите не постигнат съгласие за преместване на детето в чужбина, всеки от тях може да се обърне за решаване на спора към районния съд по настоящия адрес на детето.

(3) Съдът разглежда молбата след изслушване на родителите и детето. Неявяването на някоя от страните не е пречка за разглеждане на молбата. Съдът може и по своя инициатива да събира доказателства.

(4) Съдът може да допусне предварително изпълнение на постановеното решение.

Лични отношения между дете и родител

Чл. 55. (1) Детето има право на лични отношения с двамата родители.

(2) Родителят, при когото детето живее, осигурява, доколкото това е възможно, осъществяването на режима на личните отношения по чл. 56 чрез предоставяне на информация за детето и изпълнение на споразумението или на съдебното решение. Той е длъжен предварително да уведоми другия родител, когато поради болест на детето, училищна заетост или друга подобна причина, определеният режим не може да бъде спазен или трябва да бъде променен за определен ден или седмица.

(3) Когато родителят, при когото детето живее, пречатства осъществяването на личните отношения с другия родител, последният може да поиска от съда промяна на упражняването на родителските права, режима на лични отношения и размера на издръжката.

(4) Когато детето е настанено извън семейството, задължение по ал. 2 имат и лицата, на които за възложени грижи за детето.

Режим на личните отношения

Чл. 56. (1) Режимът на лични отношения на детето с родителя, при когото детето не живее, се определя със споразумението по чл. 53, ал. 3 или със съдебното решение по чл. 53, ал. 4, доколкото личните отношения не противоречат на най-добрите интереси на детето.

(2) При постановяване на режима на лични отношения съдът изслушва родителите, детето, вещо лице, а при нужда - представител на дирекция „Социална подкрепа” и други лица.

(3) Режимът на лични отношения между детето и родителя, при когото детето не живее, се определя от съда като се отчитат възрастта на детето, връзката му с общността, в която е постоянното му местоживее, разстоянието, на което детето ще пътува до родителя, отношенията между родителите и други обстоятелства от значение за детето.

(4) Режимът на лични отношения между детето и родителя, при когото детето не живее, включва определяне на период или на дни, в които родителят може да вижда и взема детето, включително през училищните ваканции, официалните празници и личните празници на детето и родителите, както и по друго време. Личните отношения може да се осъществяват и неприсъствено чрез телефонни разговори, писма и електронни съобщения.

(5) По изключение и след становище на вещо лице или на дирекция „Социална подкрепа” съдът може да не определя режим на лични отношения или да разпореди личните отношения между детето и родителя да се осъществяват на определено място, в присъствието на другия родител или на трето лице.

(6) Когато родителите не могат да постигнат споразумение за разходите за път за осъществяване на личните отношения, те се поделят между тях пропорционално на доходите им. Съдът може да реши и друго разпределение като прецени финансовите възможности на родителите и други обстоятелства, от значение за случая.

(7) Разходите по ал. 6 включват разходите за пътуване на детето, или разходите за път на родителя, при когото детето не живее, ако срещите с детето са в мястото, където то живее. При необходимост, се включват и разходите за път на лице, което придружава детето.

Лични отношения с роднини или близки на детето

Чл. 57. (1) Дядото и бабата имат право да поискат от районния съд по настоящия адрес на детето да определи мерки за лични отношения с него, ако това е в интерес на детето. Това право има и детето, което е навършило 14 години.

(2) Други роднини или близки на детето могат да поискат от районния съд по настоящия адрес на детето да определи мерки за лични отношения с него, ако това е в интерес на детето. Това право има и детето, което е навършило 14 години.

(3) Съдът определя мерки за личните отношения по ал. 1, които включват период или дни, в които бабата и дядото могат да виждат и вземат детето, включително през училищните ваканции и по друго време, както и режим на неприсъствени отношения. Съдът прилага съответно чл. 56.

(4) Съдът определя мерки за личните отношения по ал. 2, които включват дни, в които лицето може да вижда детето на определено място или в присъствието на определено лице, включително родител, както и режим на неприсъствени отношения. Съдът прилага съответно чл. 56.

(5) Режимът на лични отношения по ал. 1 и ал. 2 не трябва да ограничава възможността за лични отношения на детето с родителя, при когото живее.

Издръжка на детето

Чл. 58. (1) Всеки родител дължи издръжка на своето ненавършило пълнолетие дете съобразно възможностите си и съответно на потребностите на детето за пълноценното му физическо, психично, социално и образователно развитие.

(2) Размерът на издръжката трябва да осигури условията на живот на детето, които е имало преди раздялата на родителите, съобразно възможностите на дължащия издръжката родител.

(3) Размер на дължимата от родителя издръжка не може да е по-нисък от една четвърт от минималната работна заплата.

(4) Родителят, при когото детето живее може да поиска от съда да определи добавка към дължимата издръжка за покриване на изключителни нужди на детето, ако другият родител може да я дава без особени затруднения. Съдът определя срока, за който се дължи добавката.

(5) Общите правилата за издръжката намират съответно приложение при определяне и изплащане на издръжка на ненавършило пълнолетие дете от родителите му.

Изплащане на присъдена издръжка от държавата

Чл. 59. (1) Държавата изплаща присъдената със съдебното решение издръжка на ненавършил пълнолетие български гражданин за сметка на неизправния длъжник, но не повече от максималния размер, определян ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България.

(2) Изплащането по ал. 1 се дължи, когато по изпълнителното дело се установи, че длъжникът няма доходи и не притежава имущество, върху които да се насочи принудителното изпълнение.

(3) Издръжката се изплаща считано от първо число на месеца, следващ месеца, през който са установени обстоятелствата по ал. 2.

(4) Длъжникът възстановява платената от държавата издръжка заедно със законната лихва.

(5) Държавата се смята за присъединен вискател за частното държавно вземане за платената от общината издръжка по образуваното изпълнително дело заедно със законната лихва. В тези случаи дължимите такси и разноски се събират направо от длъжника.

(6) Изплащането на издръжката от държавата се извършва по реда на Наредба за определяне на реда за изплащане от държавата на присъдена издръжка.

Приложимост на правилата за разрешаване на спорове при раздяла на родителите

Чл. 60. Разпоредбите на чл. 53 – 56 и чл. 58 се прилагат съответно при развод на родителите, при лишаване от родителски права и при настаняване на детето извън семейството.

Лишаване от родителски права

Чл. 61. (1) Родителят може да бъде лишен от родителски права:

1. когато поведението му системно поставя в опасност живота, здравето, личността или имуществото на детето;

2. когато без основателна причина трайно не полага грижите по чл. 46 и не му дава издръжка;

(2) При лишаване от родителски права на единия родител, когато няма друг родител или упражняването на родителските права от него не е в интерес на детето, съдът сезира дирекция „Социална подкрепа” по настоящия адрес на детето за незабавно предприемане на мерки за закрила по този закон.

(3) Лишеният от родителски права не може да иска издръжка от детето си, по отношение на което е постановено лишаването.

Производство за лишаване от родителски права

Чл. 62. (1) Молбата за лишаване от родителски права се подава до районния съд по настоящия адрес на детето от другия родител или от директора на дирекция „Социална подкрепа” или упълномощено от него лице.

(2) По делото се изслушват родителите, представител на дирекция „Социална подкрепа” и детето, освен ако изслушването му не е в негов интерес.

(3) По искане на ищеца, ответника или на дирекция „Социална подкрепа”, направено до постановяване на решението съдът, пред който делото е висящо може да определи привременни мерки относно местоживеенето на детето, личните отношения с родителите и издръжката на детето. Определението не подлежи на обжалване, но може да бъде изменено.

(4) При наличие на обстоятелства по чл. 61, ал. 1, т. 1 съдът може да отнеме или да постави условия за упражняването на някои от родителските права, като възложи осъществяването им на друго лице.

(5) С решението за лишаване от родителски права съдът определя личните отношения между детето и родителя, като прилага съответно чл. 48, както и издръжката на детето, ако не е присъдена. Решението може да се обжалва по общия ред. При изменение на обстоятелствата съдът може да измени решението в тази част.

Възстановяване на родителските права

Чл. 63. (1) Лишеният от родителски права може да поиска от съда възстановяването им при наличие на важни обстоятелства или ако е отпаднало основанието, поради което е бил лишен от тях.

(2) Възстановяването на родителските права се извършва по реда на чл. 54.

(3) Решението може да се обжалва по общия ред.

Вписване

Чл. 64. Съдът служебно изпраща препис от решенията по 47, ал. 2 и ал. 3, чл. 49, ал. 4, чл. 53, ал. 3 и ал. 4, 54, ал. 4 и чл. 55, ал. 3 на дирекция „Социална подкрепа” по настоящия адрес на детето, която при необходимост предприема мерки за работа с детето и членовете на семейството му, както и на общините по постоянния адрес на родителите за вписване на съответните обстоятелства.

ГЛАВА ПЕТА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕ, ОСТАНАЛО БЕЗ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА

Уведомяване за непосредствен риск от изоставяне

Чл. 65. (1) Всеки, на когото стане известно, че съществува непосредствен риск от изоставяне на дете или, че дете е пренебрегвано, е длъжен незабавно да подаде сигнал до дирекция "Социална подкрепа".

(2) Директорът на дирекция "Социална подкрепа" съвместно с началника на регионалния инспекторат по образованието, директора на регионалната здравна инспекция, началника на Районно управление „Полиция”, общинската администрация и кметския наместник предоставят писмено информация на всички държавни, общински и частни училища, детски градини и ясли, обслужващи звена, специализирани институции, лечебни заведения и общопрактикуващи лекари за телефон и адрес за уведомяване.

(3) Сигналът по ал. 1 се проверява незабавно при условия и по ред, определени в наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

Действия при непосредствен риск от изоставяне на дете след раждане

Чл. 66. (1) Управителят на лечебно заведение, в което има родилно отделение и личният лекар на бременна жена, на които е станало известно, че съществува непосредствен риск от изоставяне на дете веднага след раждането, са длъжни незабавно да подадат сигнал до дирекция "Социална подкрепа".

(2) Управителят на лечебното заведение, в което има родилно отделение, възлага с писмена заповед на лице от персонала на родилното отделение, задължението за уведомяване по ал. 1, осигурява достъп до майката и детето и оказва съдействие за проверката на сигнала.

(3) Управителят на лечебното заведение, в което има родилно отделение, не може да изписва детето до изтичане на срока по чл. 67, ал. 2.

(4) Сигналът по ал.1 се проверява незабавно при условия и по ред, определени в наредбата по чл. 65, ал. 3.

Предоставяне на грижи при изоставяне след раждане

Чл. 67. (1) Управителят на лечебно заведение, където е предадено намерено, изоставено или подхвърлено новородено живо дете има задължението по чл. 66, ал. 1.

(2) В случаите на изоставяне на новородено живо дете, дирекция „Социална подкрепа“ извършва спешното му настаняване по реда на чл. 85 в срок до 3 дни от момента, в който здравословното състояние на детето позволява това.

(3) Когато майката е неизвестна, дирекция "Социална подкрепа" прави искане до Министерство на вътрешните работи за издирването ѝ. Органите на полицията предприемат действия по издирване на майката и в срок до 2 месеца уведомяват за резултатите дирекция "Социална подкрепа".

План за действие за превенция на изоставянето на дете

Чл. 68. (1) В срок до 48 часа от постъпването на сигнала по чл. 65 - 67, дирекция "Социална подкрепа" предприема мерки за предотвратяване на изоставянето на детето и за първоначална подкрепа на родителите.

(2) При всеки случай на риск от изоставяне или пренебрегване на дете, дирекция „Социална подкрепа“ разработва план за действие за предотвратяване на изоставянето на детето и за подкрепа на родителите.

(3) Планът за действие включва краткосрочните и дългосрочните мерки за подкрепа на детето и на семейството. Планът за действие се съгласува с родителите на детето, настойника, попечителя или с лицето, полагащо грижи за него.

(4) По преценка на дирекция „Социална подкрепа“ планът за действие по ал. 2 може да се разработи с участието на разширеното семейство на детето. В този случай с предимство се обсъждат предложенията на семейството за мерките по ал. 3, за конкретното участие на членовете на семейството, за начина за наблюдение на изпълнението на мерките. Директорът на дирекция “Социална подкрепа” определя

социален работник, който координира разработването на плана за действие и следи неговото изпълнение.

(5) При невъзможност за превенция на изоставянето на детето, се разработва план за действие за предприемане на мерки за закрила по чл. 71.

(6) Съдържанието на плана за действие по ал. 3 и 4, сроковете и редът за разработването му се определят в наредбата по чл. 65, ал. 3.

Предотвратяване на изоставяне на дете с увреждане

Чл. 69. (1) Главният лекар в родилното отделение, където е родено дете с увреждане, или определено от него медицинско лице, информира незабавно и по подходящ начин след установяване на увреждането родителите на детето в присъствието на психолог или социален работник.

(2) Медицинските лица в родилното отделение, където е родено дете с увреждане, са длъжни да положат усилия да мотивират родителите да не изоставят детето си както и да им предоставят пълна информация за състоянието на детето, за възможните лечения, за последиците за неговото развитие и необходимите грижи.

(3) Главният лекар в родилното отделение информира незабавно дирекция "Социална подкрепа" за раждането на дете с увреждане. Дирекция "Социална подкрепа" предоставя подробна информация на родителите по отношение бъдещото отглеждане на детето, услугите, които могат да ползват и всички права, които имат според действащото законодателство.

Закрила при липса на родителска грижа

Чл. 70. (1) На дете, останало без грижата на родителите си, се предоставят мерки за закрила с решение на съд - настаняване извън семейството на родителите и/или осиновяване.

(2) Настаняването на детето извън семейството се предприема като мярка за закрила след изчерпване на всички възможности за подкрепа в семейството на родителите му освен в случаите, когато се налага спешното му настаняване по чл. 84.

(3) Настаняването извън семейството на родителите се извършва:

1. в семейство на роднини или близки;
2. в приемно семейство;
3. в социална услуга - резидентен тип;
4. в специализирана институция.

(4) Осиновяването на детето се извършва при условията и по реда на глава Седма.

(5) Прилагането на мерките по ал. 3 и 4 се извършва в съответствие с най-добрите интереси на детето и след преценка на отдалечеността на местоживеенето на родителите и възможността за поддържане на лични отношения, реинтеграцията на детето в семейството, осигуряване на приемственост при отглеждане на детето, както и на етническите, религиозните, културните и езиковите особености на средата, от която то произхожда.

(6) Настаняването на дете в специализирана институция се предприема като крайна мярка за закрила след изчерпване на възможностите за отглеждане от роднини или близки, при липса на подходящо приемно семейство или на социална услуга – резидентен тип, освен в случаите на спешно настаняване.

(7) Настаняването на дете по ал. 3 е временна мярка. Срокът за настаняване се определя в съдебното решение и той не може да бъде по-дълъг от две години.

(8) След изтичане на срока на настаняването съдът изисква актуален социален доклад от дирекция „Социална подкрепа“ по настоящия адрес на родителите и становище на вещо лице за промяна на мярката за закрила.

(9) При всяко настаняване извън семейството, дирекция „Социална подкрепа“ по настоящия адрес на родителите работи в сътрудничество с дирекция „Социална подкрепа“ по настоящ адрес на детето за реинтеграция на детето в семейството на родителите или в семейството на роднините или близките на детето. Прилага се съответно чл. 68.

(10) Съдържанието на плана за действие за реинтеграция, сроковете и редът за разработването му се определят в наредбата по чл. 65, ал. 3.

Основания за настаняване извън семейството

Чл. 71. (1) Може да бъде настанено извън семейството на родителите дете:

1. чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или поставени под пълно запрещение и настойникът или попечителят не полагат грижи за детето;
2. чиито родители, настойник или попечител без основателна причина трайно не полагат грижи за детето;
3. чиито родители, настойник или попечител се намират в трайна невъзможност да го отглеждат;
4. което е жертва на насилие, пренебрегване или експлоатация в семейството;
5. в случаите по чл. 11 от Конвенцията за юрисдикция, приложимо право, признаване, влизане в сила и сътрудничество във връзка с родителската отговорност и мерки за защита на децата, сключена в Хага на 19 октомври 1996 г., ратифицирана със закон, приет от 40-то НС на 18.01.2006 г. - ДВ, бр. 9 от 27.01.2006 г., наричана по-нататък Конвенцията от 1996 г.,
6. което има статус на непридружено дете, чужденец, търсещо закрила на територията на Република България;
7. когато е нарушило закона и е установена връзка между деянието и начина на отглеждане на детето в семейството.

(2) Братя или сестри се настаняват заедно ако основанията по ал. 1 са налице по отношение на всяко от децата и най-добрите интереси на децата налагат това.

Закрила на непридружено дете, чужденец, търсещо закрила

Чл. 72. (1) Непридружено дете, чужденец, се настанява със заповед на председателя на Държавната агенция за бежанците при условия и по ред, предвидени в Закона за убежището и бежанците.

(2) Непридруженото дете, търсещо закрила, има право на жалба до Комисията за правата на детето или до дирекция „Социална подкрепа“ по настоящия си адрес.

Настаняване на дете, ненавършило 3 години

Чл. 73. (1) Дете, което не е навършило 3 години, може да бъде настанено само в семейство на роднини или близки или в приемно семейство.

(2) Дете с увреждания и/или заболявания, нуждаещо се от постоянни здравни грижи се настанява в специализирана институция или социална услуга - резидентен тип, задължително с родител, роднина или близък или приемен родител.

(3) На родителите, роднините или близките или на приемните родители, се провежда обучение за полагане на необходимите грижи за детето и им се предоставя необходимата информация за отглеждането на детето.

(4) След оказване на неотложната специализирана здравна грижа и след проведеното обучение на родителите, роднините или близките или приемните родители, грижата за детето продължава в семейната му среда.

(5) По изключение, за дете, което не е навършило 3 години и което въпреки предприетите мерки за отглеждане в семейна среда няма ангажиран възрастен с отглеждането му, може да бъде настанено в специализирана институция или социална услуга - резидентен тип само когато то се нуждае от специализирани постоянни здравни грижи, които не могат да му бъдат предоставени по друг начин.

(6) Настаняването на дете с увреждания или заболявания в специализирана институция и социална услуга - резидентен тип се допуска само в краен случай, като временна мярка.

Временно настаняване по административен ред

Чл. 74. (1) До произнасяне на съда, настаняването на дете в семейство на роднини или близки, в приемно семейство, в социална услуга - резидентен тип или в специализирана институция се извършва със заповед на директора на дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето.

(2) Заповедта по ал. 1 се издава въз основа на доклад за оценка на случая и план за действие. Съдържанието на доклада и плана за действие, сроковете и редът за разработването им се определят в наредбата по чл. 65, ал. 3.

(3) След настаняването на детето, дирекция „Социална подкрепа” прекратява предоставянето на помощи за детето на родителите.

(4) Настаняване на дете в социална услуга заедно с негов родител се извършва с направление от дирекция "Социална подкрепа".

(5) Актовете на директора на дирекция "Социална подкрепа" се издават и обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Временно настаняване в семейство на роднини или близки

Чл. 75. (1) При настаняване на дете извън семейството с предимство се проучва възможността за настаняване в семейство на роднини или близки.

(2) Настаняването се извършва след проучване на годността на семейството на роднините или близките и с тяхното съгласие.

(3) Условието и редът за настаняване на дете в семейство на роднини или близки се определят в наредба, приета от Министерски съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика.

Временно настаняване в приемно семейство

Чл. 76. (1) Настаняване в приемно семейство се предприема, когато настаняване в

семейство на роднини или близки е невъзможно или в случаи на спешно настаняване.

(2) Дете може да бъде настанено само в приемно семейство, което е вписано в регистъра по чл. 86, ал. 2.

(3) Условията и редът за настаняване на дете в приемно семейство се определят в наредбата по чл. 75, ал. 3.

Настаняване по съдебен ред

Чл. 77. (1) Директорът на дирекция "Социална подкрепа" отправя молба за настаняване на детето до Районния съд по настоящия адрес на детето. При настаняване по чл. 74, искането се отправя в срок от два месеца от издаването на заповедта по чл. 74, ал. 1.

(2) Когато най-добрите интереси на детето налагат това, дирекция "Социална подкрепа" може да поиска и ограничаване на родителските права.

(3) Молбата по ал.1 се придружава от:

1. доклад от дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето;
2. доклад от дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на родителите;
3. план за действие за детето, който включва и предложение за мерки, които да се предприемат по отношение на родителите;
4. декларациите от роднините или близките на детето;
5. справка от регистъра на регионалната дирекция „Социална подкрепа” за вписаните приемни семейства, при които могат да бъдат настанени деца;
6. уведомлението до родителя за връчване на административната заповед, която включва уведомление за последиците по чл. 123, ал. 2.

(4) Когато детето се настанява в специализирана институция, към молбата се прилага становището на ръководителя на институцията.

Разглеждане на молбата за настаняване

Чл. 78. (1) Молбата се разглежда от районния съд в закрито заседание в двуседмичен срок от постъпването ѝ, освен ако съдът прецени, че за правилното решаване на делото или за изслушване на детето е необходимо да го разгледа в открито заседание.

(2) Съдът е длъжен служебно да провери дали са налице условията за настаняване на детето. Той може по своя инициатива да събира доказателства и да взема предвид факти, непосочени от дирекция „Социална подкрепа”.

(3) Настаняването в социална услуга Кризен център се извършва незабавно след постъпване на искането в районния съд.

Съдебно решение за настаняване на детето

Чл. 79. (1) С решението съдът може да постанови мярка за закрила на детето, различна от предложената в молбата по чл. 77, ал. 1, ако това е в интерес на детето.

(2) В решението съдът се ръководи от най-добрите интереси на детето като настанява детето в семейство на роднини или близки или в приемно семейство. При невъзможност за осигуряване на отглеждане в семейна среда, на детето се осигурява предоставяне на социална услуга – резидентен тип. Настаняването на детето в специализирана институция се предприема като крайна мярка за закрила след изчерпване на останалите възможности.

(3) В решението задължително се посочва срокът на настаняването, който не може да бъде по-дълъг от 2 години считано от датата на влизане в сила на административната заповед, по чл. 74, ал. 1.

(4) С решението съдът може да задължи единия или двамата родители да посещават услуги или програми за повишаване на родителския капацитет, като съобразява предложенията по чл. 77, ал. 3, т. 2.

(5) В решението съдът определя и режим за лични отношения на детето с родителите при условията на чл. 55 и 56. Дирекция „Социална подкрепа” може да поиска такъв режим да не бъде определян, ако това е в интерес на детето, както и режим на лични отношения да бъде определен с прилагане на защитните мерки по чл. 56, ал. 5.

(6) В решението съдът определя издръжката на детето, ако такава не е присъдена.

(7) По искане на лице, при което детето е настанено като мярка за закрила, на настойник или попечител, при които детето живее, съдът може да определи добавка към определената по съдебен ред издръжка за покриване на изключителни нужди на детето до размер, до който родителят може да я дава без особени затруднения. Съдът определя и срока, за който се дължи добавката.

(8) Решението на съда се изпълнява незабавно.

Обжалване на решението за настаняване на детето

Чл. 80. (1) Решението на районния съд подлежи на обжалване пред съответния окръжен съд в едноседмичен срок от съобщаването му на родителите и на заинтересованите страни, като обжалването не спира изпълнението.

(2) Окръжният съд разглежда жалбата по реда и в сроковете за разглеждане на молбата от районния съд и се произнася с решение, което е окончателно.

Контрол по настаняването на детето

Чл. 81. (1) Регионалната дирекция за социална подкрепа по настоящия адрес на детето извършва проверка на извършеното настаняване на всеки шест месеца от датата на влизане в сила на решението на съда по чл. 79.

(2) Контрол по изпълнението на мерките относно родителите се извършва от дирекция „Социална подкрепа” по настоящия им адрес.

(3) Проверките по ал. 1 и 2 приключват с доклад, който съдържа препоръки за продължаване на настаняването на детето извън семейството или за неговото прекратяване. Може да се препоръча и промяна на мярката за закрила, както и насочване на детето и родителите към услуги в общността.

(4) Един месец преди изтичане на срока на настаняването, посочен в съдебното решение, съдът, постановил настаняването, изисква актуален социален доклад за изпълнението на плана за действие от дирекция „Социална подкрепа” по настоящия адрес на детето, становище на вещо лице, доклада на регионалната дирекция за социална подкрепа по ал. 3 и проверява основанията за прекратяване на настаняването извън семейството или за изменение на мярката, определена с решението по чл. 79.

Прекратяване на настаняването на детето

Чл. 82. (1) Настаняването извън семейството се прекратява на следните основания:

1. с осиновяването на детето;
2. с навършването на пълнолетие от детето, а ако учи - до завършването на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст;
3. при смърт на детето;
4. при промяна в обстоятелствата, които налагат промяна на мярката за закрила.

(2) В случая по ал.1, т.4 съдът прекратява настаняването или променя мярката за закрила по реда на чл. 78. Прилагат се съответно чл. 79 и чл. 80.

Млади пълнолетни, настанени извън семейството

Чл. 83. (1) Една година преди детето, по отношение на което е предприета мярка за закрила, да навърши 18 години, дирекция „Социална подкрепа” по настоящия му адрес и с неговото участие, извършва оценка на нуждата от продължаване на настаняването.

(2) Оценката включва и нуждата от предоставяне на допълнителни мерки или услуги след пълнолетието, или до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години.

(3) При съгласие на детето, дирекция „Социална подкрепа”, в сътрудничество с общинските власти и дирекция „Бюро по труда”, разработва план за бъдещите мерки, които може да включват настаняване в общинско жилище и съдействие за намиране на работа или включване в програми за заетост, и срока за тяхното предоставяне. Планът може да бъде допълван при промяна на обстоятелствата.

Спешно настаняване

Чл. 84. (1) Спешното настаняване извън семейството е временна мярка за закрила, която се предприема в случаите, когато съществува непосредствена опасност за здравето или за живота на детето, или когато детето е намерено в безпомощно състояние или е изоставено след раждането.

(2) Настаняването се извършва незабавно след получаването на сигнал или след активно набиране на информация от социалните работници в дирекцията със заповед на директора на дирекция "Социална подкрепа".

(3) При спешно настаняване извън семейството проучването започва незабавно и се извършва в срок до 10 дни от издаване на заповедта по ал. 2.

(4) При необходимост от промяна на мярката за закрила или прекратяване на настаняването директорът на дирекция "Социална подкрепа" издава нова заповед.

(5) Дирекция "Социална подкрепа" отправя молба до Районния съд по настоящия адрес на детето за налагане на мерките по заповедите по ал. 2 и 4 след приключване на проучването в едномесечен срок от издаването им.

(6) Съдът се произнася в едноседмичен срок от постъпване на молбата по ал. 5 въз основа на докладите по ал. 2 и 4 и на заключение на вещо лице – психолог, предварително запознато със случая.

(7) Срокът за настаняване е не по-дълъг от три месеца.

(8) След изтичане на срока на настаняването съдът изисква актуален социален доклад от дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето и становище на вещо лице – психолог за промяна на мярката за закрила.

Изисквания към приемното семейство

Чл. 85. (1) Приемно семейство са двама съпрузи или отделно лице, при което се настанява дете по реда на чл. 76-79.

(2) Не могат да бъдат приемно семейство лица:

1. които не са навършили пълнолетие;
2. поставени под запрещение;
3. които са били лишени от родителски права или чиито родителски права са били ограничени, освен ако това е било по обективни причини и родителските им права са възстановени;
4. които не могат да бъдат настойници;
5. настойници или попечители, както и приемни семейства, отстранени от тази дейност поради виновно неизпълнени задължения;
6. които не са годни да изпълняват родителски функции поради липса на лични качества за възпитаване на дете и на материални условия за отглеждането и развитието на дете;
7. които са осиновители при прекратяване на осиновяването по тяхна вина;
8. които страдат от СПИН и болести по чл. 61, ал. 1 и чл. 146, ал. 1, т. 1 и 2 от Закона за здравето;
9. които са осъждани за умишлено престъпление от общ характер;
10. срещу които има образувано наказателно производство за умишлено престъпление от общ характер.

(3) Приемното семейство може да бъде и професионално, като в този случай то трябва да притежава и допълнителна квалификация, определена в наредбата по чл. 75, ал. 3 и да сключи договор с доставчик на социална услуга "приемна грижа".

(4) Професионалното приемно семейство има право за възнаграждение, чийто размер се определя в наредбата по чл. 75, ал. 3.

Определяне на подходящо приемно семейство

Чл. 86 (1) Определянето на подходящо приемно семейство, в което да бъде настанено дете по реда на чл. 76 се извършва от Комисия по приемна грижа, която се създава към Регионалната дирекция за социална подкрепа.

(2) Регионалната дирекция за социална подкрепа поддържа регистър на утвърдените приемни семейства.

(3) Условията и редът за кандидатстване, подбор и утвърждаване на приемни семейства и настаняване на деца в тях, както и състава, организацията и функциите на Комисията по приемна грижа се определят с наредбата по чл. 75, ал. 3.

ГЛАВА ШЕСТА

ЗАЩИТА НА ПРАВАТА И ИНТЕРЕСИТЕ НА ДЕТЕТО ПРИ НАСТАНЯВАНЕ ИЗВЪН СЕМЕЙСТВОТО

Заместваша грижа

Чл. 87. (1) Лицата, на които са възложени грижи за детето, не придобиват родителски права и задължения.

(2) Лицата по ал. 1 могат без съгласието на родителите да вземат решения и да предприемат действия за запазване живота и здравето на децата, за които полагат грижи.

(3) Лицата, при които детето е настанено по съдебен ред, имат право и задължение да живеят с него, както и задължение да осъществяват фактически действия по чл. 46 ал.1. Те имат и правото по чл. 47, ал. 2.

(4) Лицата по ал. 3 извършват необходимите правни действия за защита на личните права на детето, свързани с неговото здраве, образование и гражданско състояние, както и за издаването на документи за самоличност по Закона за българските лични документи, след положително становище на дирекция "Социална подкрепа". Лицата имат задължението по чл. 98, ал. 3.

(5) При настаняване на детето по административен ред действията по ал. 4 се осъществяват от дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето.

Орган по настойничеството и по попечителството

Чл. 88. (1) Орган по настойничеството и по попечителството е кметът на общината.

(2) Кметът може да възлага тази функция с писмена заповед на кметовете на кметствата, в които се поддържат регистри за гражданското състояние, и на други длъжностни лица от общинската администрация

Учредяване на настойничество и на попечителство на дете

Чл. 89. (1) Органът по настойничеството и по попечителството по постоянния адрес на детето е длъжен да назначи настойнически съвет или попечител и заместник-попечител на детето в 30-дневен срок по предложение на дирекция „Социална подкрепа”. Срокът започва да тече от получаването на препис от съдебно решение за поставяне на родителите под пълно запрещение или за лишаване от родителски права, както и от узнаването за смъртта на родителя.

(2) В случаите, когато най-добрите интереси на детето налагат това, настойничество или попечителство се учредява от органа по настойничеството и по попечителството по настоящия адрес на детето.

(3) Органът по настойничеството и по попечителството задължително изслушва детето при условията на чл. 25.

(4) Лице, на което стане известно, че е необходимо учредяване на настойничество или на попечителство на дете, е длъжно незабавно да уведоми органа по настойничество и по попечителство или дирекция "Социална подкрепа".

(5) Държавната агенция за бежанците уведомява органа по настойничество и по попечителство и дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на непридруженото дете, чужд гражданин, търсецо или получило закрила, за нуждата от учредяване на настойничество или попечителство на детето.

(6) При уведомление по ал. 2 и 3 органът по настойничеството и по попечителството съвместно с дирекция „Социална подкрепа” извършват проверка незабавно и ако са налице основанията за това, се назначава настойнически съвет или попечител и заместник-попечител в срока по ал. 1.

Настойник и настойнически съвет на детето

Чл. 90. (1) На дете, ненавършило 14 години, чиито родители са починали, поставени под пълно запрещение или лишени от родителски права, се назначава настойник, заместник-настойник и двама съветници измежду неговите роднини или близки, които най-добре ще се грижат за неговите интереси и са дали писмено съгласие за това. Те образуват настойнически съвет.

(2) В състава на настойническия съвет могат да се включват и други подходящи лица.

(3) Когато детето е настанено извън семейството по съдебен ред, негови роднини или близки могат да бъдат включени в настойническия съвет ако отговарят на условията по ал.1.

(4) Кметът на общината по настоящия адрес на детето е настойник на дете с неизвестни родители, или когато роднините или близките на детето не отговарят на условията по ал. 1. Кметът може да възлага тази функция с писмена заповед на кметовете на кметствата, в които се поддържат регистри за гражданското състояние, и на други длъжностни лица от общинската администрация, както и на дирекция „Социална подкрепа”. В тези случаи, за членове на настойническия съвет се включват лица от роднините или близките на детето, учител на детето и други подходящи лица.

(5) Съдът, постановил настаняването на детето, изпраща служебно препис от решението на органа по настойничеството и по попечителството по постоянния адрес на детето за назначаване на настойнически съвет. Назначаването става в срока по чл. 89, ал.1, който тече от момента на получаване на преписа от съдебното решение.

(6) За настойник на непридружено дете, чужд гражданин, търсещ или получил закрила, се назначава служебно лице от Държавната агенция за бежанците.

Попечител на дете

Чл. 91. (1) На дете, навършило 14, но ненавършило 18 години, чиито родители са починали, поставени под пълно запрещение или лишени от родителски права, се назначава попечител и заместник попечител измежду неговите роднини или близки, които най-добре ще се грижат за неговите интереси и са дали писмено съгласие за това.

(2) Когато детето е настанено извън семейството по съдебен ред, за попечител и заместник попечител могат да бъдат назначени и лица от роднините или близките, ако отговарят на условията по ал. 1.

(3) Кметът на общината по настоящия адрес на детето е попечител на дете с неизвестни родители, или когато роднините или близките на детето не отговарят на условията по ал. 1. Кметът може да възлага тази функция с писмена заповед на кметовете на кметствата, в които се поддържат регистри за гражданското състояние, и на други длъжностни лица от общинската администрация, както и на дирекция „Социална подкрепа”. В тези случаи, за заместник попечител се назначава лице от роднините или близките на детето, учител на детето или други подходящи лица.

(4) Съдът, постановил настаняването на детето изпраща служебно препис от решението на органа по настойничеството и по попечителството по постоянния адрес на детето за назначаване на попечител. Назначаването става в срока по чл. 80, ал. 1, който тече от момента на получаване на преписа от съдебното решение.

(5) За попечител на непридружено дете, чужденец, търсещ или получил закрила, се назначава служебно лице от Държавната агенция за бежанците.

Пречки за назначаване

Чл. 92. Не могат да бъдат членове на настойнически съвет, попечители и заместник-попечители:

1. недееспособните,
2. лишените от родителски права,
3. осъдените за умишлени престъпления срещу личността или за други тежки умишлени престъпления.

Охранителни мерки

Чл. 93. До назначаването на настойник или попечител органът по настойничеството и по попечителството взема охранителни мерки за имуществото на детето, което трябва да бъде поставено под настойничество или попечителство. Органът по настойничеството и по попечителството лично или чрез определено от него лице извършва опис на имуществото. При нужда той може да възложи на определено лице да изпълнява временно настойнически или попечителски функции за срок до един месец.

Промени в състава

Чл. 94. (1) По предложение на дирекция „Социална подкрепа” органът по настойничеството и по попечителството може да прави промени в настойническия съвет, когато интересите на детето изискват това. Членовете на настойническия съвет могат да бъдат сменени и по тяхно искане.

(2) Алинея 1 се прилага и за попечителя и заместник-попечителя.

(3) Преди да се произнесе относно промените по ал. 1 и 2, органът по настойничеството и по попечителството взема мнението и на близки на детето, както и на детето, при условията на чл. 25.

Обжалване на действията на органа по настойничеството и по попечителството

Чл. 95. Действията на органа по настойничеството и по попечителството, както и отказът да се учреди настойничество или попечителство или да се вземат охранителните мерки, могат да се обжалват от заинтересованите лица или от дирекция "Социална подкрепа" пред районния съд. Решението на районния съд е по същество и не подлежи на обжалване.

Местоживее на детето, поставено под настойничество или под попечителство

Чл. 96. (1) Детето живее при настойника или при попечителя, освен ако важни причини налагат да живее отделно.

(2) Когато детето се отклони или бъде отклонено от определеното му местоживее, настойникът или попечителят имат правото по чл. 47, ал. 2.

Права и задължения на настойника на детето

Чл. 97. (1) Дейността на настойника е почетна.

(2) Настойникът представлява малолетното дете и извършва правни действия вместо него и от негово име в негов интерес.

(3) Настойникът има правата и задълженията по чл. 46.

Управление и разпореждане с имуществото на детето

Чл. 98. (1) Настойникът управлява имуществото на детето с грижата на добър стопанин и в негов интерес.

(2) Настойникът в срок до един месец е длъжен да уведоми органа по настойничеството и по попечителството за придобитото след учредяване на настойничеството имущество на значителна стойност, което се вписва в описа по чл. 93.

(3) Настойникът е длъжен да внася паричните средства на детето под настойничество на негово име в банка в 7-дневен срок от получаването им. За несвоевременно внесени суми той дължи законната лихва.

(4) При разпореждане с имущество на дете под настойничество се прилагат съответно чл. 50, ал. 3 и ал. 4, изречение първо. Към молбата за разрешение настойникът прилага и мнението на настойническия съвет.

Права и задължения на попечителя на детето

Чл. 99. (1) Дейността на попечителя е почетна.

(2) Попечителят дава съгласие за правните действия на непълнолетното дете в негов интерес.

(3) Правилата на чл. 97, ал.2 и чл. 98, ал. 2, 3 и 4 се прилагат съответно и за попечителя. Паричните средства на поставения под попечителство се внасят на негово име в банка.

Заместник-настойник и заместник-попечител на детето

Чл. 100. (1) Заместник-настойникът замества настойника, когато е възпрепятстван да изпълнява задълженията си или когато възникне противоречие между неговите интереси и интересите на детето. В тези случаи органът по настойничеството и по попечителството може да назначи особен представител.

(2) Заместник-настойникът може да предлага на органа по настойничеството и по попечителството освобождаване на настойника.

(3) Алинеи 1 и 2 се прилагат съответно и за заместник-попечителя.

(4) Заместник-попечителят дава мнение в случаите на осиновяване на поставения под попечителство от попечителя.

Права и задължения на съветниците в настойническия съвет на детето

Чл. 101. Съветниците подпомагат настойника и заместник-настойника при изпълнение на техните задължения и уведомяват дирекция „Социална подкрепа” за проблеми, свързани с отглеждането и развитието на детето, както и при опазване на правата и интересите му. Те

изслушват отчета на настойника и участват при приемането му от органа по настойничеството и по попечителството. Съветниците могат да предлагат освобождаване на настойника и дават мнение в предвидените от закона случаи.

Надзор върху действията на настойника и на попечителя на детето

Чл. 102. (1) Органът по настойничеството и по попечителството упражнява надзор върху дейността на настойника. Той може да спира неговите действия и да предписва извършването на действия, след като вземе мнението на настойническия съвет и на дирекция „Социална подкрепа”.

(2) Надзор върху дейността на кмета като настойник или попечител упражнява Общинския съвет по реда на чл. 21, ал. 1, т. 25 от Закона за местното самоуправление и местната администрация. Общинският съвет може да спира неговите действия и да предписва извършването на действия, след като вземе мнението на настойническия съвет и на дирекция „Социална подкрепа”.

(3) Алинея 1 се прилага съответно и за попечителя.

(3) Мерките по ал. 1 може да се приложат и при сигнал от поставения под настойничество или под попечителство, лицата, които полагат грижи за детето или от дирекция „Социална подкрепа”.

(4) В тези случаи се прилагат ал. 1 и ал. 3.

Отчет на настойника и на попечителя на детето

Чл. 103. (1) Настойникът дава отчет за дейността си пред настойническия съвет на всеки шест месеца от назначаването си. Той представя отчета и пред органа по настойничеството и по попечителството. Настойникът дава отчет и при освобождаването му, както и когато органът по настойничеството и по попечителството поиска това.

(2) При поискване от органа по настойничеството и по попечителството в присъствието на заместник-попечителя, попечителят дава обяснение за дейността си.

(3) Органът по настойничеството и по попечителството се произнася по отчета на настойника и по обясненията на попечителя и ако констатира нередовности, изисква отстраняването им. Становище по отчета на настойника и по обясненията на попечителя изразява и дирекция "Социална подкрепа".

(4) По искане на органа по настойничеството и по попечителството районният съд издава изпълнителен лист срещу настойника за неотчетени суми.

(5) Когато настойничеството е учредено при условията на чл. 90 ал. 4, отчетът се представя всяка година пред Общинския съвет.

(6) Алинея 5 се прилага съответно и за попечителя.

Преминаване от настойничество към попечителство на дете

Чл. 104. С навършване на 14 години настойничеството над детето се прекратява и органът по настойничеството и по попечителството му назначава попечител и заместник-попечител. До назначаването им дейността се изпълнява от настойника.

Настойничество или попечителство на непридружено дете, търсещо закрила

Чл. 105. (1) На непридружен малолетен или непълнолетен чужденец, търсещ или получил закрила, който е на територията на Република България, се назначава настойник, съответно попечител, при условията на този закон.

(2) Сигнал за нуждата от назначаване на настойник или попечител на детето се подава от Държавната агенция за бежанците.

ГЛАВА СЕДМА ОСИНОВЯВАНЕ

Раздел I Условия за осиновяване

Осиновяван

Чл. 106. (1) Може да бъде осиновено само лице, което при подаване на молбата за осиновяване не е навършило осемнадесет години.

(2) Близнаци се осиновяват заедно. По изключение те могат да бъдат осиновявани поотделно, ако в продължение на 6 месеца от вписването в регистъра по чл. 112 не са могли да бъдат осиновени заедно и ако интересите им налагат това.

(3) Братя и сестри се осиновяват заедно, ако имат емоционална връзка помежду си.

Осиновяващ

Чл. 107. Може да осиновява дееспособно лице, което не е лишено от родителски права.

Разлика във възрастта

Чл. 108. (1) Осиновяващият трябва да е най-малко с петнадесет години, но не повече от петдесет години, по-възрастен от осиновявания. Когато осиновяването се извършва едновременно или последователно от двама съпрузи и за единия от тях разликата във възрастта е налице, не се изисква такава разлика за другия съпруг.

(2) Разлика във възрастта не се изисква, когато съпруг осиновява дете на своя съпруг, при осиновяване от баба и дядо или единият от тях и при осиновяване от роднина по съребрена линия от четвърта степен.

Забрана за осиновяване между роднини

Чл. 109. (1) Не се допуска осиновяване между роднини по права линия и между братя и сестри.

(2) Дядото и бабата или единият от тях могат да осиновят свой внук, когато той е роден извън брак, когато родителите или единият от тях е починал. Съдът изслушва и другите дядо и баба на осиновявания.

(3) При искане за осиновяване на внук от дядото и бабата и по майчина, и по бащина линия съдът решава въпроса с оглед интересите на детето.

Забрана за осиновяване от две лица

Чл. 110. (1) Никой не може да бъде осиновен от две лица, освен ако те са съпрузи.

(2) Никой не може да бъде осиновен втори път, докато не е прекратено съществуващото осиновяване.

(3) Забраните по ал. 1 и 2 не се прилагат по отношение на съпруга на осиновителя.

Допълнително условие за пълно осиновяване

Чл. 111. (1) Пълно осиновяване се допуска, когато:

1. осиновяваният е вписан в регистъра по чл. 112 и
2. осиновяващият е вписан в регистъра по чл. 115.

(2) Алинея 1 не се прилага, когато съпруг осиновява дете на своя съпруг, при осиновяване на внук от дядо и баба или от единия от тях, както и при осиновяване от роднина по съребрена линия от четвърта степен.

Регистри на деца за пълно осиновяване

Чл. 112. (1) Агенцията за социална подкрепа поддържа Национална електронна информационна система за децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване.

(2) Регионалните дирекции за социална подкрепа водят регистри на деца, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване.

(3) Обстоятелствата от значение за осиновяването, редът за воденето и съхраняването на регистрите се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика.

Вписване в регионалните регистри на деца за пълно осиновяване

Чл. 113. (1) За дете, чиито родители са неизвестни или са дали съгласие за пълно осиновяване и което е настанено в специализирана институция, социална услуга – резидентен тип или приемно семейство по реда на чл. 74 дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето уведомява писмено в 7-дневен срок от настаняването регионалната дирекция за социална подкрепа за вписването му в регистъра по чл. 112. Ако съгласието е дадено след настаняването, 7-дневният срок тече от деня на даване на съгласието.

(2) Когато дете, чиито родители не са дали съгласие за пълно осиновяване, е настанено по реда на чл. 74 в специализирана институция или му е предоставена социална услуга – резидентен тип и родителят без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването или настаняване в семейство на родинини или близки, дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето уведомява писмено в 7-дневен срок от изтичане на срока по чл. 123, ал. 2, регионалната дирекция за социална подкрепа за

вписването му в регистъра по чл. 112. Към уведомлението се прилага копие от искането за настаняване по съдебен ред по чл. 77, ако не е постановено съдебно решение.

(3) Дете, чиито родители не са дали съгласие за пълно осиновяване и което е настанено в приемно семейство може да бъде вписано в регистъра по чл. 112 при условията на ал. 2, след преценка на неговия интерес от дирекция „Социална подкрепа”.

(4) Дете, чиито родители са починали, лишени от родителски права или поставени под пълно запрещение, може да бъде вписано в регистъра по молба на настойника или попечителя до директора на регионалната дирекция за социална подкрепа. Директорът изисква становище за интереса на детето от дирекция "Социална подкрепа" и от органа по настойничеството и по попечителството.

(5) Поставеният под попечителство може да поиска да бъде вписан в регистъра по реда на ал. 4.

(6) Вписване на дете в регистъра може да се извърши и въз основа на молба на родителите, подадена чрез дирекция "Социална подкрепа", ако вписването е в интерес на детето.

(7) Вписването, както и отказът от вписване в регистъра, се извършва със заповед на директора на регионалната дирекция за социална подкрепа, която подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Заличаване от регистъра на деца за пълно осиновяване

Чл. 114. Вписано дете в регистъра на деца за пълно осиновяване се заличава при:

1. допуснато осиновяване;
2. навършване на пълнолетие;
3. установяване на произхода на детето;
4. смърт на детето;
5. реинтеграция на детето в биологичното му семейство;
6. настаняване на детето в семейство на родинини или близки, ако това е в интерес на детето;
7. промяна на настоящия адрес на детето на територията на друга регионална дирекция за социална подкрепа.

Национален регистър на осиновяващи за пълно осиновяване

Чл. 115. Агенцията за социална подкрепа води Национален регистър на лицата, които имат разрешение за осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в страната при условията на пълно осиновяване. Вписването в регистъра се извършва от регионалните дирекции за социална подкрепа съгласно наредбата по чл. 112, ал. 3.

Разрешение за осиновяване

Чл. 116. (1) Лице, което желае да осинови дете при условията на пълно осиновяване, подава заявление до дирекция "Социална подкрепа" по постоянния си адрес за издаване на разрешение за осиновяване.

(2) Дирекция "Социална подкрепа" извършва социално проучване за годността на лицето да осинови дете.

(3) Лице, получило разрешение за осиновяване от дирекция "Социална подкрепа", което желае да осинови дете с обичайно местопребиваване в страната, се вписва служебно в регистъра по чл. 115.

(4) Лице, получило разрешение за осиновяване от дирекция "Социална подкрепа", което желае да осинови дете с обичайно местопребиваване в чужбина, подава молба до Министерство на правосъдието за вписване в регистъра по чл. 142, ал. 1, т. 3.

(5) Отказът за разрешение може да се оспорва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(6) Разрешението се издава за срок две години.

(7) Условията и редът за извършване на социалното проучване, за издаване и отнемане на разрешението за осиновяване се определят с наредбата по чл. 112, ал. 3.

Отбелязвания и заличавания в регистъра

Чл. 117. (1) Лице, получило разрешение за осиновяване, е длъжно да информира дирекция "Социална подкрепа" при промяна на обстоятелства от значение за издаване на разрешението.

(2) Отбелязването на изменение на обстоятелствата в регистъра се извършва със заповед на директора на дирекция "Социална подкрепа".

(3) Отнемане на разрешението за осиновяване се извършва със заповед на директора на дирекция "Социална подкрепа" при съществена промяна на обстоятелствата след ново социално проучване.

(4) Заповедта за отнемането на разрешението подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(5) Заповедите по ал. 2 и 3 се изпращат служебно на съответната регионална дирекция за социална подкрепа или на Министерство на правосъдието.

(6) Зачищането в регистъра се извършва със заповед на директора на регионалната дирекция за социална подкрепа.

Защита на личните данни

Чл. 118. Агенцията за социална подкрепа предприема мерки за защита на личните данни във водените регистри.

Раздел II

Допускане на осиновяването

Съгласие за осиновяване

Чл. 119. (1) За извършване на осиновяването е необходимо съгласието на:

1. осиновяващия;
2. родителите на осиновявания;
3. съпрузите на осиновяващия и на осиновявания;
4. осиновявания, ако е навършил четиринадесет години.

(2) Съгласието на майката може да бъде дадено най-рано 30 дни след раждането.

(3) Родителите на осиновявания дават съгласие и в случаите, когато са непълнолетни.

(4) Съгласието на лицата по ал. 1, т. 2 и 3 не се изисква, ако са малолетни или поставени под запрещение.

(5) При пълно осиновяване дирекция "Социална подкрепа" разяснява на лицата по ал. 1 последиците от допускане на осиновяването, преди да изразят съгласие. При непълно осиновяване разяснение се дава от съда.

(6) Лицата по ал. 1 представят декларация с нотариална заверка на подписа, че даденото от тях съгласие не е обвързано с материална облага.

Мнение за осиновяване

Чл. 120. (1) Осиновяваният, ако не е навършил четиринадесет години, се изслушва от съда по реда на чл. 25.

(2) Мнение за осиновяването дават:

1. настойникът или попечителят;
2. родителите, ако са малолетни, поставени под ограничено запрещение или лишени от родителски права;
3. съпрузите на осиновяващия и на осиновявания, ако са поставени под ограничено запрещение.

Форма на съгласието и на мнението

Чл. 121. (1) Съгласието по чл. 119 и мнението на лицата по чл. 120 могат да бъдат дадени пред съда лично, с декларация по образец с нотариална заверка на подписа или чрез особен пълномощник. Съдът може да призове и изслуша лично някои от тези лица, когато намери това за необходимо.

(2) Осиновяваният дава съгласието си лично пред съда.

(3) При пълно осиновяване, когато родителят дава мнението си лично, той и осиновяващият се изслушват в отделни заседания, освен в случаите по чл. 111, ал. 2.

Оттегляне на предварително дадено съгласие

Чл. 122. Родителят може да оттегли предварително даденото си съгласие за пълно осиновяване със заявление по образец с нотариална заверка на подписа до подаване на молба за осиновяване по 125, ал. 5, съответно до даване на съгласие за осиновяване от определения от Съвета по международно осиновяване по реда на чл. 143 осиновяващ. Заявлението се подава до дирекция "Социална подкрепа" с копие до регионалната дирекция за социална подкрепа.

Осиновяване без съгласие на родителя

Чл. 123. (1) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска, когато той трайно не полага грижи за детето и не дава издръжка или го отглежда и възпитава по вреден за развитието му начин.

(2) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска и когато детето е настанено в специализирана институция или когато на детето е предоставена социална услуга – резидентен тип и родителят в срок до 6 месеца от датата на настаняването по административен ред по реда на чл. 74 без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването или промяна на мярката и връщане на детето или настаняването му в семейство на роднини или близки. Искането може да бъде направено и в производството за настаняване по съдебен ред по чл. 77.

(3) Осиновяване без съгласие на родителя при условията на ал. 2 се допуска и когато детето е настанено в приемно семейство и е вписано в регистъра за деца за пълно осиновяване.

(4) В случаите по ал. 1 родителят се призовава, за да бъде изслушан от съда.

Съвет по осиновяване

Чл. 124. (1) Към регионалната дирекция за социална подкрепа се създава Съвет по осиновяване.

(2) Председател на Съвета по осиновяване е директорът на регионалната дирекция за социална подкрепа. Членове на съвета са: юрист, определен от областния управител, лекар, определен от директора на регионалната здравна инспекция, педагог, определен от началника на регионалния инспекторат по образование и психолог, определен от директора на дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето.

(3) В заседанията на съвета се поканват за участие без право на глас ръководителя на специализираната институция, в която е настанено детето, или на институцията, предоставяща социалната услуга - резидентен тип, или директора на дирекция „Социална подкрепа”, ако детето е настанено в приемно семейство.

(4) Органите по ал. 2 определят и постоянни заместници на членовете на съвета.

(5) Съветът заседава всяка седмица, когато в регистъра по чл. 112 има вписани деца.

(6) Решенията на съвета се приемат с явно гласуване и с мнозинство не по-малко от две трети от състава.

(7) Министърът на труда и социалната политика издава правилник за дейността на съвета по ал. 1 съгласувано с министъра на здравеопазването, министъра на образованието, младежта и науката и министъра на правосъдието.

(8) За участието си във всяко заседание на Съвета по осиновяване председателят и членовете получават възнаграждение в размер, определен със заповед на министъра на труда и социалната политика.

Определяне на осиновяващ за пълно осиновяване

Чл. 125. (1) В срок един месец от вписването на детето в регистъра Съветът по осиновяване определя за него подходящи осиновяващи съобразно поредността на вписване на осиновяващите в регистъра, изразените от тях предпочитания, както и обстоятелствата от значение за интереса на детето.

(2) Извън случаите по ал. 1, Съветът по осиновяване може да определи за подходящ осиновяващ за детето лице, което е приеман родител или близък, при което детето е настанено по реда на чл. 77, ако е вписано в регистъра по чл. 112.

(3) Регионалната дирекция за социална подкрепа уведомява писмено първия подходящ осиновяващ за решението по ал.1 и му предоставя данните за детето. Дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето оказва съдействие за осъществяване на личен контакт.

(4) В случаите по ал. 2 регионалната дирекция за социална подкрепа уведомява писмено осиновяващия.

(5) В срок един месец от получаването на уведомлението осиновяващият може да подаде молба за осиновяване до съда чрез регионалната дирекция за социална подкрепа. Дирекцията изпраща молбата за осиновяване заедно с преписката в тридневен срок от получаването ѝ.

(6) В случай че уведомленият осиновяващ писмено откаже предложението или не подаде молба в срока по ал. 5, регионалната дирекция за социална подкрепа в 14-дневен срок уведомява следващия подходящ осиновяващ.

(7) Отказът или неподдаването на молба в срока по ал. 5 се отбелязва в Националния регистър на осиновяващи за пълно осиновяване.

Специални мерки

Чл. 126. (1) Агенцията за социална подкрепа предприема специални мерки за осиновяване на дете със здравословен проблем, специални потребности или на възраст над седем години, когато в 6-месечния срок от вписването на детето в регистъра по чл. 112 Съветът по осиновяване не е определил подходящ осиновяващ, или никой от определените не помалко от трима осиновяващи не е подал молба за осиновяване за конкретното дете, или когато въпреки положените усилия не е възможно да бъде определен подходящ осиновяващ за детето.

(2) Мерките по ал. 1 включват публикуване на официалната електронна страница на Агенцията за социална подкрепа на обща информация за всяко дете и предоставяне на допълнителна информация за детето на осиновяващия.

(3) Мерките по ал. 1 се предприемат въз основа на мотивирано предложение от Съвета по осиновяване, към което се прилага и извлечение от протокола на заседанието, на което е взето решението за публикуване на информацията.

(4) При предприемане на специалните мерки длъжностните лица от Агенцията за социална подкрепа и регионалните дирекции за социална подкрепа работят в координация със Съвета по международно осиновяване към Министерството на правосъдието.

(5) Специалните мерки се предприемат при условия и ред, предвидени в наредбата по чл. 112, ал. 3.

Определяне на осиновяващ чрез специални мерки

Чл. 127. (1) При постъпване на молба от осиновяващия в съответната регионална дирекция за социална подкрепа се провежда информационна среща. На осиновяващия се осигурява и възможност за контакт с детето.

(2) Регионалната дирекция за социална подкрепа незабавно уведомява Съвета по международно осиновяване при Министерството на правосъдието за постъпилата молба по ал. 1.

(3) В едномесечен срок от провеждането на срещата и осъществяването на контакта по ал. 1, осиновяващият може да подаде молба за осиновяване на детето. Молбата се

разглежда незабавно от Съвета по осиновяване за определянето му за подходящ осиновяващ. Решението на съвета се съобщава на Съвета по международно осиновяване.

(4) До вземането на решение от осиновяващия регионалната дирекция за социална подкрепа не приема молби от други осиновяващи за същото дете.

(5) Неподаването на молба за осиновяване на дете в срока по ал. 3 не се счита за отказ по смисъла на чл. 125, ал. 7.

Подсъдност

Чл. 128. (1) Молбата за пълно осиновяване се подава от осиновяващия чрез регионалната дирекция за социална подкрепа, чийто Съвет по осиновяване е определил осиновяващия, до окръжния съд по местонахождението на регионалната дирекция.

(2) Молбата за пълно осиновяване по чл. 111, ал. 2 може да се подаде от осиновяващия, от родителите на осиновявания, както и от осиновявания, ако е навършил четиринадесет години, чрез съответната регионална дирекция за социална подкрепа до окръжния съд по постоянния адрес на молителя.

(3) Молбата за непълно осиновяване се подава от осиновяващия до окръжния съд по постоянния адрес на молителя.

Решение по искането за осиновяване

Чл. 129. (1) Окръжният съд разглежда молбата за осиновяване в открито заседание при закрити врата в 14-дневен срок от постъпването ѝ. При пълно осиновяване съдът изисква доклад от дирекция "Социална подкрепа" и събира доказателства по реда на Гражданския процесуален кодекс. Съдът изслушва заключението на прокурора и се произнася с мотивирано решение.

(2) Осиновяването се допуска, ако е в интерес на осиновявания.

(3) Решението се обявява в съдебното заседание и след влизането му в сила се изпраща служебно на общината по постоянния адрес на осиновителя, както и на съответната регионална дирекция за социална подкрепа, а когато осиновителят е чужденец - на Столичната община и на Министерството на правосъдието.

Обжалване на решението

Чл. 130. (1) Решението по чл. 129, ал. 1 може да се обжалва от осиновяващия, родителите на осиновявания, освен в случаите, когато осиновяването е задължително пълно (чл. 132, ал. 2), от осиновявания и от прокурора пред апелативния съд в 7-дневен срок от обявяването на решението. Когато осиновяваният е навършил четиринадесет години, той може да обжалва решението лично.

(2) В 14-дневен срок от постъпване на жалбата съдът в открито заседание при закрити врата се произнася с решение, което е окончателно.

Приложно поле на уредбата

Чл. 131. Разпоредбите на чл. 106 - 130 се прилагат и при осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България, както и при осиновяване от чужденец с обичайно местопребиваване в Република България.

Видове осиновяване

Чл. 132. (1) Осиновяването може да бъде пълно или непълно.

(2) Осиновяването е пълно:

1. когато осиновяваният е дете на неизвестни родители;
2. когато родителите са дали предварително съгласие за пълно осиновяване;
3. в случая по чл. 123, ал. 2 и 3.

(3) В останалите случаи осиновяването може да бъде пълно или непълно. Видът се определя от лицата, чието съгласие се изисква за извършване на осиновяването.

(4) Действието на осиновяването се урежда в Семейния кодекс.

Наблюдение след осиновяването

Чл. 133. В продължение на две години от пълното осиновяване дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на осиновителя наблюдава отглеждането на детето и зачитането на неговите права и законни интереси.

Право на информация

Чл. 134. (1) Осиновителите са длъжни да информират осиновения за осиновяването по подходящ за това начин и на подходяща възраст.

(2) Навършилият 18 години осиновен има право на достъп до информацията от досието му, с което е вписан в регистъра по чл. 112 и до данни, разкриващи неговата идентичност. Това право има и осиновеният по заварени осиновявания.

(3) Достъпът до информация по ал. 2 се разрешава по искане на осиновения до компетентния съд, постановил решението за осиновяване.

(4) Осиновителите могат да поискат от компетентния съд, постановил решението за осиновяване, да им бъде предоставена информация за произхода на осиновения, когато важни обстоятелства налагат това.

(5) При искане за достъп до данни за идентичността на осиновения, компетентният съд се произнася с решение, след като изслуша в съдебно заседание при закрити врата биологичните родители или роднини на осиновения, вещо лице психолог и заключението на прокурора.

(6) Независимо от решението по ал. 5, осиновеният има право да получи препис от решението за осиновяването. Когато с решението си по ал. 5 компетентният съд отказва достъп до данни за идентичността на осиновения, в преписа от решението, личните данни на биологичните родители се заличават.

(7) Отказът на компетентния съд може да се обжалва от осиновителите и осиновения.

Раздел III

Прекратяване на осиновяването

Основания за прекратяване

Чл. 135. (1) Осиновяването се прекратява от окръжния съд при унищожаемост поради нарушение на чл. 106, ал.1, чл. 107, чл. 108, ал.1, чл. 109, ал. 1 и ал. 2, изречение първо, чл. 110, чл. 111, ал. 1, т. 1, чл. 116, ал. 1, т. 1, 2 и 4 и ал. 2 и 3.

(2) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 116, ал. 1, т. 1, 2 и 4 и ал. 3 може да се предяви от лицето, което не е дало съгласие, в едногодишен срок, който тече за осиновителя и за всеки от родителите на осиновения от узнаването на осиновяването. За осиновения срокът тече от навършването на пълнолетие или от узнаването на осиновяването, ако то е станало по-късно. Същото правило се прилага и при нарушение на чл. 116, ал. 2.

(3) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 111, ал. 1, т. 1 може да се предяви от осиновителя, осиновения и всеки от родителите на осиновения в едногодишен срок от допускане на осиновяването.

(4) В останалите случаи на унищожаемост прекратяване могат да поискат осиновителят, осиновеният и всеки от родителите на осиновения до навършване на пълнолетие на осиновения.

(5) Прокурорът има право да поиска прекратяване на осиновяването в защита на обществения интерес. Искът се предявява в сроковете по ал. 3 и 4.

(6) Дирекция "Социална подкрепа" има право да поиска прекратяване на осиновяването по ал. 1, ако то противоречи на интереса на детето. Искът се предявява в сроковете по ал. 3 и 4.

(7) По делата за прекратяване на осиновяването участва прокурор.

Прекратяване на осиновяването при смърт

Чл. 136. (1) При пълно осиновяване съдът може да прекрати осиновяването по искане на осиновения, на неговите биологични родители, на настойника, на попечителя или на дирекция "Социална подкрепа", когато единственият или и двамата осиновители са починали, осиновеният не е навършил пълнолетие и това се налага от неговите интереси.

(2) При непълно осиновяване, ако осиновителят почине, както и ако осиновеният почине, без да остави низходящи, осиновяването се прекратява, но преживелият наследява починалия.

Продължаване на делото за прекратяване на осиновяването

Чл. 137. Когато смъртта на осиновителя или на осиновения настъпи в течение на процеса за прекратяване на осиновяването по чл. 135, ал. 1, делото може да бъде продължено от наследниците на ищеца. В случай че съдът уважи иска, виновният преживял осиновител или осиновен не наследява починалия.

Действие на прекратяването

Чл. 138. Действието на осиновяването престава с прекратяването му.

Раздел IV

Особени правила при международно осиновяване

Осиновяван

Чл. 139. (1) Дете с обичайно местопребиваване в Република България може да бъде осиновено от лице с обичайно местопребиваване в чужбина, когато са изчерпани възможностите за осиновяването му в страната и то е вписано в регистъра по чл. 142, ал. 1, т. 1, освен в случаите по чл. 111, ал. 2.

(2) Осиновяването на дете български гражданин с обичайно местопребиваване в друга държава се осъществява при спазване на изискванията на законодателството на тази държава.

Осиновяващ

Чл. 140. (1) Лице с обичайно местопребиваване в чужбина може да осинови дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако е вписан в регистъра по чл. 142, ал. 1, т. 2, освен в случаите по чл. 111, ал. 2.

(2) Лице по ал. 1 не може да осиновява дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако има обичайно местопребиваване в държава, която няма да признае решението на българския съд за осиновяване.

Правомощия на министъра на правосъдието

Чл. 141. (1) Министерството на правосъдието осъществява функциите на централен орган, предвидени в Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, съставена в Хага на 29 май 1993 г. (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 16 от 2002 г.) (ДВ, бр. 78 от 2002 г.), наричана по-нататък "Хагска конвенция".

(2) Министърът на правосъдието:

1. осъществява дейността по международните осиновявания;
2. упражнява контрол върху дейността на акредитираните организации за посредничество при международните осиновявания;
3. издава наредба за реда и условията за водене на регистрите на международните осиновявания.

(3) Когато осиновяването на дете с обичайно местопребиваване в Република България е извършено в съответствие с Хагската конвенция, министърът на правосъдието удостоверява това.

(4) Министърът на правосъдието изразява становище в случаите по чл. 139, ал. 2, когато законодателството на държавата, където е обичайното местопребиваване на детето,

изисква произнасяне от страна на българския централен орган по международно осиновяване.

(5) Когато в срок две години от допускането на осиновяването бъдат констатирани нарушения на правата и законните интереси на осиновения, министърът на правосъдието уведомява компетентните органи на държавата по обичайното местопребиваване на осиновителя.

(6) Когато в регистъра няма вписани подходящи осиновяващи, Съветът по международно осиновяване не може да определи подходящи осиновяващи от вписаните лица или определените осиновяващи са отказали да осиновят дете със здравословен проблем, специални потребности или на възраст над седем години, министърът на правосъдието предприема мерките, определени в наредбата по чл. 112, ал. 4.

Регистри при международно осиновяване

Чл. 142. (1) Министерството на правосъдието води:

1. регистър на децата, които могат да бъдат осиновени от лица с обичайно местопребиваване в чужбина при условията на пълно осиновяване;

2. регистър на осиновяващи с обичайно местопребиваване в чужбина, които желаят да осиновят дете с обичайно местопребиваване в Република България при условията на пълно осиновяване;

3. регистър на осиновяващи с обичайно местопребиваване в Република България, които желаят да осиновят дете с обичайно местопребиваване в чужбина;

4. публичен регистър на акредитираните организации за посредничество при международно осиновяване.

(2) Съветът по осиновяване по чл. 124 взема решение за уведомяване на Съвета по международно осиновяване за вписване на дете в регистъра на децата, ако в 6-месечен срок от вписването му в регионалния регистър за него са определени не по-малко от трима осиновяващи и нито един от тях не е подал молба за осиновяването му или когато въпреки положените усилия не е възможно да бъде определен подходящ осиновяващ. За вземане на решение съветът изисква и становище от дирекция „Социална подкрепа“, че международното осиновяване отговаря на най-добрия интерес на детето, след внимателно обсъждане на възможностите за настаняване на детето в семейна среда в страната.

(3) Вписването на детето в регистъра по ал. 1, т. 1 се отбелязва в регионалния регистър и това не е пречка съответният съвет по осиновяване да определи подходящ осиновяващ след съгласуване на действията със Съвета по международно осиновяване.

(4) Съдържанието и редът за воденето на регистрите по ал. 1 се определят с наредба на министъра на правосъдието.

(5) За вписване в регистрите по ал. 1, т. 2 и 3 се заплащат такси в размери, определени с тарифа на Министерския съвет.

Съвет по международно осиновяване

Чл. 143. (1) При Министерството на правосъдието се създава Съвет по международно осиновяване, който се състои от председател - заместник-министър на правосъдието, и членове - по един представител на Министерството на правосъдието, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието, младежта и науката,

Министерството на труда и социалната политика, Министерството на външните работи и на Агенцията за социална подкрепа.

(2) Председателят и всеки от членовете имат по един заместник.

(3) Съветът заседава не по-малко от три пъти месечно.

(4) Решенията на съвета се приемат с явно гласуване и с мнозинство не по-малко от две трети от състава.

(5) Министърът на правосъдието определя поименния състав по ал. 1 и 2 на съвета по предложение на ръководителите на съответните ведомства и издава правилник за дейността му.

(6) За участието си във всяко заседание на Съвета по международно осиновяване председателят и членовете получават възнаграждение в размер, определен от министъра на правосъдието.

(7) В срок 60 дни от вписването на децата в регистъра Съветът по международно осиновяване разглежда кандидатурите за определяне на подходящ осиновяващ при спазване на посочените в чл. 125, ал. 1 критерии.

(8) За определяне на осиновяващ съветът обсъжда всички подходящи кандидатури.

Компетентност на Съвета по международно осиновяване

Чл. 144. Съветът по международно осиновяване:

1. прави предложение до министъра на правосъдието за определяне на подходящ осиновяващ;

2. изразява мнение пред министъра на правосъдието относно молбите на лица с обичайно местопребиваване в Република България за осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в чужбина;

3. прави предложение до министъра на правосъдието за издаване на разрешение по чл. 146;

4. изразява становища и дава препоръки на министъра на правосъдието във връзка с международните осиновявания;

5. прави предложение до министъра на правосъдието за отнемане на разрешението на акредитирана организация.

Посредничество при международно осиновяване

Чл. 145. (1) Посредничество при международно осиновяване може да извършва юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на общественнополезна дейност, наричано по-нататък "акредитирана организация", вписано в Централния регистър по чл. 45, ал. 1 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел и получило разрешение за това от министъра на правосъдието.

(2) Чуждестранно юридическо лице с нестопанска цел, получило акредитация за посредничество в областта на международните осиновявания от чуждестранен орган, може да упражнява дейността си в Република България само чрез клон, получил разрешение от министъра на правосъдието за извършване на посредническа дейност със съответната държава.

(3) Министърът на правосъдието определя с наредба условията и реда за издаване и отнемане на разрешение и за дейността на акредитираните организации, включително за прекратяването ѝ.

Разрешение за посредничество

Чл. 146. (1) За издаване на разрешение за посредничество при международно осиновяване се подава заявление до министъра на правосъдието.

(2) Разрешението се издава за срок 5 години.

(3) За разглеждане на заявление за издаване на разрешение се заплаща такса в размер, определен с тарифа на Министерския съвет.

(4) Отнемането на разрешението се извършва по мотивирано предложение на Съвета по международно осиновяване.

Съгласие на министъра на правосъдието

Чл. 147. (1) Министърът на правосъдието дава съгласие за осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България от осиновяващия, предложен от Съвета по международно осиновяване след получаване на съгласие за осиновяването от осиновяващия и съответния компетентен орган на държавата по обичайното му местопребиваване.

(2) Министърът на правосъдието отказва да даде съгласие при:

1. установяване на обстоятелства, които не са в интерес на детето;

2. допуснати съществени нарушения в процедурата по осиновяването.

(3) В случаите по ал. 2 Съветът по международно осиновяване прави ново предложение.

(4) За даване на съгласие за осиновяване се заплаща такса в размер, определен в тарифа на Министерския съвет.

Производство по молба за международно осиновяване

Чл. 148. (1) Когато е дадено съгласие по чл. 147, Министерството на правосъдието изпраща молбата за осиновяване в Софийския градски съд. Делото се разглежда по реда на чл. 129.

(2) Решението по ал. 1 може да се обжалва по реда на чл. 130.

Прекратяване на международно осиновяване

Чл. 149. (1) Министърът на правосъдието има право да поиска прекратяване на осиновяването в случаите, когато са налице основанията и в сроковете по чл. 135, ал. 1 и 5.

(2) Министърът на правосъдието предявява иск за прекратяване на осиновяването, когато решението на българския съд за допускането му не бъде признато в приемащата държава.

(3) Министърът на правосъдието предявява иск за прекратяване на осиновяването, когато решението на българския съд за допускането му не бъде изпълнено и осиновения не е взет в дома не е осиновителите в 3 месечен срок от влизането му в сила.

Защита на данните

Чл. 150. Министърът на правосъдието предприема необходимите мерки за защита на личните данни.

ГЛАВА ОСМА ПОДКРЕПА НА ДЕТЕТО И СЕМЕЙСТВОТО

Подкрепа в семейна среда

Чл. 151. (1) Всеки родител, настойник, попечител или друго лице, което полага грижи за дете, има право на подкрепа за отглеждане на детето в семейна среда.

(2) Подкрепата за отглеждане на детето в семейна среда се осъществява чрез:

1. образователни, здравни и социални услуги;
2. семейни помощи по този закон

(3) Подкрепата за отглеждане на детето в семейна среда се основава на прилагане на индивидуален подход и оценка на конкретните потребности на детето и на семейството в съответствие с най-добрите интереси на детето.

Социални услуги за деца и семейства

Чл. 152. (1) Детето и неговото семейство имат право на социални услуги, съобразени с възрастта и индивидуалните потребности на детето и неговото семейство.

(2) Социалните услуги за деца и семейства са насочени към:

1. подкрепа за развитието на детето;
2. превенция на рисковете за детето и семейството;
3. ранна интервенция, включително и на увреждания;
4. преодоляване на настъпили рискове и кризи в семейството;
5. други.

Подкрепа в семейна среда в случай на риск за детето

Чл. 153. (1) При всеки случай на риск за детето дирекция “Социална подкрепа” разработва план за действие за детето и семейството при условията на чл. 151, ал. 3, в който задължително се включват необходимите услуги и помощи, отговорните органи и срока за изпълнение. Прилага се съответно чл. 69, ал. 3.

(2) Съдържанието на плана по ал. 1 се определя в правилника за прилагане на закона.

Избор на социални услуги

Чл. 154. (1) Родителите или лицата, полагащи грижи за детето, както и детето, се насърчават за активно участие в избора на социални услуги в общността.

(2) Дирекция „Социална подкрепа” и доставчиците на социални услуги за деца

подпомагат избора на лицата по ал. 1 чрез предоставяне на информация за социалните услуги на територията на областта и възможностите за тяхното ползване.

Предоставяне на социални услуги

Чл. 155. (1) Социалните услуги се предоставят въз основа на индивидуална оценка на потребностите от подкрепа и най-добрите интереси на детето и съобразно желанието на детето и на родителите, настойника или попечителя, или на лицата, които полагат грижи за детето.

(2) В случай на риск от изоставяне или пренебрегване на детето, трайно непосещаване на училище, насилие или експлоатация на детето, както и при други обстоятелства, които застрашават правата на детето и при отказ за сътрудничество от страна на родителите, настойника или попечителя, или на лицата, които полагат грижи за детето, социалните услуги в общността се предприемат задължително по преценка на дирекция „Социална подкрепа”.

(3) В случаите когато не може да се постигне контакт или няма заявено желание от страна на родителите, настойника или попечителя, или на лицата, които полагат грижи за детето, директорът на дирекция "Социална подкрепа" издава заповед за ползване на социална услуга или мярка.

(4) Заповедта се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Задължение за сътрудничество

Чл. 156. При предоставяне на социални услуги за деца родителите, настойникът или попечителят, или лицата, които полагат грижи за детето, са длъжни да сътрудничат на дирекция „Социална подкрепа” и доставчиците на ползваните от тях и детето социални услуги.

Финансиране на социалните услуги за деца и семейства

Чл. 157. (1) Социалните услуги за деца и семейства се финансират от:

1. държавния бюджет;
2. общинските бюджети;
3. физически и юридически лица.

(2) Социалните услуги, които се финансират от държавния бюджет, като делегирана от държавата дейност, са безплатни за децата и семействата.

(3) За ползване на социални услуги, в които детето се настанява извън семейството и които се финансират от държавния бюджет, като делегирана от държавата дейност, родителите на настанените деца заплащат такса при условия ред, определени в правилника за прилагане на закона.

Доставчици на социални услуги за деца и семейства

Чл. 158. (1) Социалните услуги за деца и семейства се предоставят от:

1. общината;
2. лицата по чл. 18, ал. 1, т. 3-4 от Закона за социално подпомагане.

(2) Лицата по ал. 1, т. 2 могат да предоставят социални услуги за деца след издаване на лиценз и вписване в регистър към Агенцията за социална подкрепа.

Критерии и стандарти за предоставяне на социални услуги за деца и семейства

Чл. 159. (1) Социалните услуги за деца и семейства се предоставят при спазване на критерии и стандарти, определени с наредба, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика.

(2) Контролът за спазване на критериите и стандартите за социални услуги за деца се упражнява от Агенцията за социална подкрепа чрез регионалните ѝ дирекции за социална подкрепа.

Работа по случай

Чл. 160. (1) Работата по случай включва дейности за оценка на потребностите, консултиране, насочване, оказване на съдействие и други дейности, които се извършват от дирекция „Социална подкрепа” или от доставчик на определена социална услуга.

(2) Работата по случай се извършва в семейството от лицата по чл. 158, ал. 1, като се прилагат съответно чл. 154-156.

(3) Работата по случай включва:

1. оценка на потребностите и на рисковете, свързани с отглеждането и развитието на детето и насочване към подходящи социални, образователни или здравни услуги;
2. консултиране и съдействие за получаването на финансова подкрепа и ползването на социални услуги;
3. консултиране и информиране на детето в съответствие с неговата възраст и степен на развитие;
4. определяне на ключов социален работник, който да оказва подкрепа на детето и неговото семейство;
5. насочване към консултиране, съдействие и посредничество за улесняване връзките между децата и родителите и справяне с конфликти и кризи в отношенията.

(4) Условията и реда за работа по случай с деца и семейства се определят в правилника за прилагане на закона.

Семейни помощи за деца в семейна среда

Чл. 161. (1) Семейните помощи за отглеждане на децата в семейна среда (наричани по-долу семейни помощи) са средства в пари и/или натура, които подпомагат отглеждането на децата от родителите или лицата, полагащи грижи за тях.

(2) Семейните помощи могат да се предоставят от:

1. държавата;
2. общините.

(3) Семейните помощи по този закон се финансират със средства от републиканския бюджет.

(4) Семейните помощи, предоставяни от общините, се финансират със средства от общинските бюджети.

Правомощия на дирекция „Социална подкрепа”

Чл. 162. (1) Семейните помощи по този закон се отпускат от дирекция „Социална подкрепа” по постоянен адрес на правоимащото лице, с изключение на помощите по чл. 169 и чл. 177, които се отпускат по настоящ адрес на детето.

(2) За изпълнение на функциите по ал. 1 дирекциите „Социална подкрепа” имат право на безплатен достъп до Национална база данни „Население”, който се осигурява чрез споразумение между Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Агенцията за социална подкрепа, и задължително изискват по служебен път необходимата им информация от териториалните структури на Министерството на образованието, младежта и науката, Националната агенция за приходите, Агенцията по вписванията, Агенцията по заетостта, Националния осигурителен институт, Главна инспекция по труда и от други държавни и общински органи, както и от физически и юридически лица, като те са длъжни да я предоставят безплатно в 14-дневен срок от датата на поискването ѝ.

Видове семейни помощи

Чл. 163. (1) Семейните помощи са: еднократни и месечни.

(2) Еднократните семейни помощи са:

1. еднократна помощ при бременност;
2. еднократна помощ при раждане на дете;
3. еднократна помощ за отглеждане на близнаци до навършване на една година;
4. еднократна помощ за ученици, записани в първи клас;
5. еднократна помощ за превенция на изоставянето на дете;
6. еднократна помощ за реинтеграция на дете в семейна среда;
7. еднократна помощ за безплатно пътуване с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки.

(3) Месечните семейни помощи са:

1. месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на една година;
2. месечни помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст;
3. месечни помощи за отглеждане на дете в семейство на роднини и/или близки и приемно семейство до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст;
4. месечни помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане;
5. месечни помощи за превенция на изоставянето на дете;
6. месечни помощи за реинтеграция на дете в семейна среда.

(4) Семейните помощи, с изключение на тези по ал. 2, т. 7 и ал. 3, т. 4, могат да се предоставят както в пари, така и в натура, в зависимост от конкретните индивидуални потребности на детето и лицата/семейството и в съответствие с оценката, направена от дирекция „Социална подкрепа”.

(5) Помощта в натура се предоставя под формата на стоки и/или услуги за отглеждане и развитие на детето.

(6) В случай на установен риск за правилното отглеждане на детето семейните помощи задължително се предоставят в натура.

(7) Условията и редът за отпускането, изплащането, изменението, спирането, възобновяването и прекратяването на семейните помощи, които се финансират със средства от републиканския бюджет, се уреждат с правилника за прилагане на този закон.

(8) Условията и редът за отпускането, изплащането, изменението, спирането, възобновяването и прекратяването на семейните помощи, които се финансират със средства от общинските бюджети, се определят от съответната община.

Право на семейни помощи

Чл. 164. (1) Право на семейни помощи по този закон имат:

1. бременните жени - български граждани;
2. семействата на българските граждани - за децата, които отглеждат и за които полагат грижи в страната;
3. семействата, в които единият от родителите е български гражданин - за децата с българско гражданство, които отглеждат и за които полагат грижи в страната;
4. семействата на роднини, близки и приемните семейства - за децата, настанени по реда на чл. 77;
5. семействата, които са включени в мерки за предотвратяване изоставянето на дете и реинтеграция на дете в семейна среда;
6. бременните жени - чужди граждани, и семействата на чужди граждани, които постоянно пребивават и отглеждат и полагат грижи за децата си в страната, ако получаването на такива помощи е предвидено в друг закон или в международен договор, по който Република България е страна;
7. граждани от държави-членки на ЕС, които продължително пребивават и отглеждат и полагат грижи за децата си в страната.

(2) Право на семейни помощи по този закон, с изключение на помощите по чл.163, ал. 2, т.1 и 2, имат и осиновителите.

(3) Право на семейни помощи по чл. 163, ал. 1, т. 1 и 4 и ал. 2, т. 1-2 имат семействата и бременните жени със средномесечен доход на член от семейството за предходните 12 месеца, по-нисък или равен на дохода, определен за целта в закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година, освен в случаите по чл. 174, ал. 2 и 5.

(4) Доходът по ал. 3 включва всички брутни доходи на семейството, които са облагаеми по Закона за данъците върху доходите на физическите лица, както и получаваните пенсии, обезщетения, помощи и стипендии, с изключение на добавката за чужда помощ по чл. 103 от Кодекса за социално осигуряване, стипендиите на учащите се до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст, както и помощите, получени по този закон.

Еднократна помощ при бременност

Чл. 165. (1) Бременните жени, чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164, имат право на еднократна помощ при бременност в размер, определен ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година, когато нямат право на обезщетение за бременност и раждане по реда на Кодекса за социално осигуряване и живеят постоянно в страната.

(2) Когато бременната жена е осигурена за общо заболяване и майчинство, но не получава обезщетение за бременност и раждане, поради това че няма необходимия осигурителен стаж по чл. 48а от Кодекса за социално осигуряване, еднократната помощ се изплаща в размер, определен пропорционално на броя на дните от началото на отпуска за бременност и раждане до придобиването на необходимия осигурителен стаж по чл. 48а от Кодекса за социално осигуряване, но за не повече от 45 дни.

(3) Еднократната помощ при бременност се изплаща за периода от 45 дни преди определения термин за раждане.

(4) Помощта по ал. 1 се отпуска след оценка на риска от изоставяне на детето, като при наличие на такъв риск се изготвя план за действие съгласно чл. 69.

Еднократна помощ при раждане на дете

Чл. 166. (1) Жена, която е родила живо дете, има право на еднократна помощ при раждане на живо дете, независимо от доходите на семейството, когато детето не е настанено за отглеждане извън семейството.

(2) Размерът на помощта по ал. 1 се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, който не е по-малък от предходната година и се диференцира според поредността на децата, родени от майката.

(3) При раждане на близнаци, един от които е второ дете на майката, помощта се изплаща за всяко дете близнак в размера за второ дете.

(4) При определяне поредността на децата се вземат предвид само родените от майката деца, които са живи в момента на раждането.

(5) Помощта по ал. 1 се изплаща на майката, а при невъзможност да я получи - на друг законен представител на детето.

(6) Правото по ал. 1 се ползва от бащата в случай на смърт на майката преди отпускането на помощта.

(7) Ако до навършване на 2-годишна възраст на детето се установят трайни увреждания 50 и над 50 на сто, на майката/бащата се изплаща допълнителна еднократна помощ в размер, определен ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(8) Размерът на допълнителната еднократна помощ по ал. 7 не може да бъде по-малък от двойния размер на еднократната помощ при раждане за първо дете.

(9) Ако до навършване на 3-годишна възраст от детето, то бъде изоставено, помощта по ал. 1 се възстановява, като в случай на осиновяване на детето тя се предоставя на осиновителя/осиновителите.

Еднократна помощ за отглеждане на близнаци

Чл. 167. (1) Майката има право на еднократна помощ за отглеждане на близнаци до навършване на една година, независимо от доходите на семейството, когато децата не са настанени за отглеждане извън семейството.

(2) Размерът на помощта по ал. 1 се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година и се изплаща за всяко дете близнак.

(3) Помощта по ал. 1 се изплаща на майката, а при невъзможност да я получи - на друг законен представител на детето.

(4) При условията на ал. 1 еднократна помощ за отглеждане на близнаци до навършване на една година се предоставя на бащата, когато отглежда сам детето.

(5) При условията на ал. 1 еднократна помощ за отглеждане на близнаци до навършване на една година се предоставя и на семействата на роднини, близки или приемни семейства - за близнаци, настанени по реда на чл. 77.

Помощ за записване в училище

Чл. 168. (1) На семействата, чиито деца са записани в първи клас на държавно или общинско училище, се отпуска еднократна помощ за покриване на част от разходите в началото на учебната година, когато децата не са настанени за отглеждане извън семейството.

(2) Помощта по ал. 1 се отпуска, при условие че доходът на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164.

(3) Помощта по ал. 1 се предоставя на семействата, които отглеждат деца с трайни увреждания и семействата на роднини или близки и приемни семейства за деца, настанени по реда на чл. 77, независимо от дохода на семейството.

(4) Размерът на еднократната целева помощ се определя ежегодно с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(5) Помощта се възстановява, ако детето:

1. не постъпи в училище;
2. не посещава учебните занятия без уважителна причина;
3. не получи удостоверение за завършен първи клас без уважителна причина.

Еднократна помощ за превенция на изоставянето на дете

Чл. 169. (1) Еднократна помощ за превенция на изоставянето на дете се отпуска, при условие че:

1. лицето/семейството отглеждат детето, за което има риск от изоставяне;
2. лицето е родител на детето;
3. родителите сътрудничат на дирекция „Социална подкрепа” за постигане на целите, определени в плана за действие;
4. доходът на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164.

(2) Помощта по ал. 1 се отпуска, за да посрещне определена нужда на детето/семейството от здравен и/или битов характер.

(3) Размерът на еднократната помощ се определя ежегодно с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(4) Помощта по ал. 1 се предоставя до 2 пъти в годината по преценка на дирекция „Социална подкрепа” и в съответствие с плана за действие по чл. 69.

Еднократна помощ за реинтеграция на дете в семейна среда

Чл. 170. (1) Еднократна помощ за реинтеграция на дете в семейна среда се отпуска, при условие че:

1. лицето е родител на детето;

2. родителят сътрудничи на дирекция „Социална подкрепа” за постигане на целите, определени в плана за действие.

3. доходът на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164.

(2) Помощта по ал. 1 се отпуска, за да посрещне определена нужда на детето или семейството от здравен и/или битов характер.

(3) Размерът на еднократната помощ се определя ежегодно с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(4) Помощта по ал. 1 се предоставя до 2 пъти в годината по преценка на дирекция „Социална подкрепа” и в съответствие с плана за действие по чл. 70, ал. 9.

Еднократна помощ за пътуване

Чл. 171. (1) Майка, родила (осиновила) три и повече деца над 1-годишна възраст, има право на безплатно пътуване веднъж в годината - отиване и връщане, с железопътния и автобусния транспорт в страната.

(2) Условието и редът за ползване на правото по ал. 1 се определят с правилника за прилагане на закона.

(3) Редът за предоставяне и разходване на средствата за безплатния железопътен транспорт се определя с наредба на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

Месечна помощ за отглеждане на дете до една година

Чл. 173. (1) Месечни помощи за отглеждане на дете до една година в размер, определен със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година, се предоставят на майката, чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164, при условие, че:

1. не е осигурена и не получава обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете по реда на Кодекса за социално осигуряване;

2. детето не е настанено за отглеждане извън семейството;

3. детето има направени всички задължителни имунизации и профилактични прегледи съобразно възрастта и здравословното му състояние;

4. детето живее постоянно в страната.

(2) При условията на ал. 1 месечна помощ за отглеждане на дете се предоставя и на бащата, когато отглежда сам детето.

(3) При условията на ал. 1, т. 1 - 4 помощите за отглеждане на дете с трайни увреждания се предоставят до навършване на 3 години от детето, независимо от дохода на семейството.

(4) Когато майката е осигурена за общо заболяване и майчинство, но не получава обезщетение за бременност и раждане и за отглеждане на малко дете, поради това че няма необходимия осигурителен стаж по чл. 48а и чл. 52а от Кодекса за социално осигуряване, тя има право на месечна помощ за отглеждане на дете при условията и по реда на този закон за времето до придобиване на необходимия осигурителен стаж.

(5) Когато майката придобие право на обезщетение по чл. 48а и чл. 52а от Кодекса за социално осигуряване преди изтичането на съответния календарен месец, помощта по

ал. 4 за този месец се предоставя в размер, определен пропорционално на броя на дните от началото на месеца до датата на придобиване на необходимия осигурителен стаж.

(6) При условията на ал. 1 - 5 месечната помощ за отглеждане на дете до една година се предоставя и на семействата на роднини и близки и приемни семейства за деца, настанени по реда на чл. 77, независимо от дохода на семейството.

(7) Помощта по ал. 6 се предоставя при условие, че никой от членовете на семейството, при което е настанено детето, не получава обезщетение по реда на чл. 53, ал. 3 от Кодекса за социално осигуряване.

(8) Месечни помощи за отглеждане на дете до една година в размер, определен със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година, се предоставят на майка-студентка/докторантка, учаща в редовна форма на обучение, чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164, при условие че:

1. не е осигурена и не получава обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете по реда на Кодекса за социално осигуряване;

2. детето не е настанено за отглеждане извън семейството;

3. детето има направени всички задължителни имунизации и профилактични прегледи съобразно възрастта и здравословното му състояние;

4. детето живее постоянно в страната.

(9) Помощта по ал. 8 се изплаща на майката, а при невъзможност да я получи - на друг законен представител на детето.

(10) При условията на ал. 8 помощта се предоставя и на бащата, когато отглежда сам детето.

Месечна помощ за дете до завършване на средно образование

Чл. 174. (1) Месечните помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, се предоставят на семействата, чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164, при условие, че детето:

1. не е настанено за отглеждане извън семейството;

2. редовно посещава задължителна предучилищна подготовка за децата от 5 до 7-годишна възраст и редовно посещава училище до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние или поради друга обективна невъзможност;

3. има направени всички задължителни имунизации и профилактични прегледи съобразно възрастта и здравословното му състояние;

4. живее постоянно в страната.

(2) При условията на ал. 1, т. 2 - 4 месечната помощ за деца, настанени за отглеждане в семейство на роднини или близки или в приемно семейство по реда от чл. 77, се предоставя независимо от дохода на семейството.

(3) Месечната помощ по ал. 2 се предоставя и след навършване на 18-годишна възраст до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, ако настанените продължават да живеят в семейството.

(4) При условията на ал. 1, т. 1, 3 и 4 месечна помощ се предоставя и за дете, което е завършило средното си образование преди навършване на 18-годишна възраст.

(5) Размерът на помощта по ал. 1 се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(6) При условията на ал. 1, т. 1, 3 - 4 помощта за дете с трайно увреждане 50 и над 50 на сто, установено от компетентните здравни органи, се предоставя независимо от дохода на семейството в двоен размер на помощта, определена по реда на ал. 5.

(7) При условията на ал. 1 помощта за деца, които се отглеждат само от един родител, родители, чиито доходи от трудови правоотношения са равни или по-ниски от размера на минималната работна заплата за страната и родители с трайни увреждания 50 и над 50 на сто се предоставя в 1.5-кратния размер на помощта, определен по реда на ал. 5.

Месечна помощ за дете в семейство на роднини или близки и приемно семейство до завършване на средно образование

Чл. 175. (1) Месечни помощи за отглеждане на дете в приемно семейство до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, се отпускат на приемните семейства за настанените по реда на чл. 77 деца.

(2) Месечни помощи за отглеждане на дете в семейство на роднини или близки до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, се отпускат за настанените по реда на чл. 77 деца на семействата, ако средният месечен доход на всеки от съпрузите или на родителя/родителите, живеещи заедно, и на ненавършилите пълнолетие деца е по-нисък или равен на дохода по чл. 164.

(3) Размерът на месечните помощи по ал. 1 и 2, диференциран съобразно възрастта на детето, се определя ежегодно с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(4) Семействата на роднини или близки и приемните семейства са длъжни да сътрудничат на дирекция „Социална подкрепа” за постигане на целите, определени в плана за действие по чл. 69, ал. 4.

(5) Помощта по ал. 1 и 2 се предоставя за посрещане на основните жизнени потребности на детето, свързани с неговото отглеждане, образование, здраве и личностно развитие.

(6) Дирекция „Социална подкрепа” осъществява контрол за целесъобразното използване на помощта по ал. 1 и 2.

Месечна помощ за отглеждане на дете с трайно увреждане

Чл. 176. (1) Право на месечни помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане имат:

1. родители, когато отглеждат деца с трайни увреждания;
2. семейства на роднини или близки и приемни семейства, при които са настанени деца с трайни увреждания по реда на чл. 77.

(2) Месечните помощи се отпускат до навършване на 18 години на детето с трайно увреждане 50 и над 50 на сто, а ако учи до завършване на средно образование, но не повече от навършване на 20 години.

(3) Размерът на помощта по ал. 1 се определя ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не по-малък от предходната

година и не по-малък от 70 на сто от минималната работна заплата/размера на минималната работна заплата.

(4) Ако децата са настанени на пълна държавна или общинска издръжка в лечебни заведения, както и в специализирани институции и социални услуги - резидентен тип, за срок, по-дълъг от един месец, правоимащите не получават месечна помощ по ал. 1 за периода на престоя им в тях.

Месечна помощ за превенция на изоставянето на дете

Чл. 177. (1) Месечни помощи за превенция на изоставянето на дете се отпускат, при условие че:

1. лицето/семейството отглеждат детето, за което има риск от изоставяне;
2. лицето е родител на детето;
3. родителите сътрудничат на дирекция „Социална подкрепа” за постигане на целите, определени в плана за действие;
4. доходът на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164.

(2) Размерът на помощта се определя ежегодно с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(3) Помощта по ал. 1 се предоставя за период не по-дълъг от 6 месеца по преценка на дирекция „Социална подкрепа” и в съответствие с плана за действие.

(4) Помощта по ал. 1 се предоставя за посрещане на основните жизнени потребности на детето, свързани с неговото отглеждане, образование, здраве и личностно развитие.

(5) Дирекция „Социална подкрепа” осъществява контрол за целесъобразното използване на помощта по ал. 1 съгласно плана за действие.

Месечна помощ за реинтеграция на дете в семейна среда

Чл. 178. (1) Месечни помощи за реинтеграция на дете в семейна среда се отпускат, при условие че:

1. лицето е родител на детето;
2. родителят сътрудничи на дирекция „Социална подкрепа” за постигане на целите, определени в плана за действие;
3. доходът на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 164.

(2) Размерът на помощта се определя ежегодно с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика за съответната година, но не по-малък от предходната година.

(3) Помощта по ал. 1 се предоставя за период не по-дълъг от 6 месеца след реинтеграцията на детето в семейството по преценка на дирекция „Социална подкрепа” и в съответствие с плана за действие.

(4) Помощта по ал. 1 се предоставя за посрещане на основните жизнени потребности на детето, свързани с неговото отглеждане, образование, здраве и личностно развитие.

(5) Дирекция „Социална подкрепа” осъществява контрол за целесъобразното използване на помощта по ал. 1 съгласно плана за действие.

Производство по отпускане на семейните помощи

Чл. 179. (1) Семейните помощи се отпускат от дирекция „Социална подкрепа” въз основа на молба-декларация по образец за всяка отделна помощ, утвърден от министъра на труда и социалната политика и обнародван в „Държавен вестник”.

(2) След изтичане на 12 месеца от отпускането на месечните помощи по чл. 173 и 174 се подава нова молба-декларация.

(3) Всички лица, които кандидатстват за отпускане на семейни помощи, са длъжни да декларират, че:

1. ще сътрудничат и оказват съдействие на дирекция „Социална подкрепа”;
2. ще участват в изготвянето и изпълнението на плана за действие в случай на установен риск за детето;
3. ще изпълняват препоръките и предписанията на дирекция „Социална подкрепа” по отношение на отглеждането на детето;
4. ще осигурят възможност на дирекция „Социална подкрепа” да извършва контрол относно грижите за детето.

(4) При подаване на молба-декларация за отпускане на семейни помощи по чл. 163, ал. 1, т. 1 и 4 и ал. 2, т. 1-2 лицата декларират писмено съгласието си за извършване на служебна проверка от дирекция „Социална подкрепа” на доходите им.

(5) Семейните помощи се отпускат със заповед на директора на дирекция „Социална подкрепа” или упълномощено от него лице.

(6) Отказът за отпускане на семейна помощ се мотивира и заповедта за отказ се съобщава писмено на лицето, подало молбата, в 7-дневен срок от издаването ѝ.

(7) Заповедта за отказ подлежи на обжалване пред Регионалната дирекция за социална подкрепа в 14-дневен срок от деня на получаването ѝ.

(8) За неуредените с този закон въпроси, свързани с издаването, оспорването и изпълнението на административните актове, се прилагат разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс.

Отпускане на семейните помощи

Чл. 180. (1) Месечните помощи по чл. 163, ал. 2, т. 1-3 и 5-6 се отпускат от 1-во число на месеца, през който е подадена молба-декларацията.

(2) Месечната помощ по чл. 163, ал. 2, т. 4 се отпуска от 1-во число на месеца, през който е определена датата на инвалидността в експертното решение на ДЕЛК/ТЕЛК/НЕЛК, но не повече от 3 години назад, ако молба-декларацията е подадена в 3-месечен срок от датата на решението. Когато молба-декларацията е подадена след този срок, месечната помощ се отпуска от началото на месеца, през който е подадена.

Получаване на семейните помощи

Чл. 181. (1) Месечните семейни помощи по чл. 163, ал. 2 се предоставят през месеца, следващ месеца, за който се дължат на лицето, на което са отпуснати.

(2) С изричното писмено съгласие на родителя, на който са отпуснати помощите, те могат да се получават от другия родител.

(3) При невъзможност на правоимащото лице да получава помощите, те се предоставят на друг законен представител на детето.

(4) Месечните семейни помощи за деца с разведени родители се предоставят на родителя, на когото е предоставено упражняването на родителските права.

Погасяване на семейните помощи

Чл. 182. (1) Правото на еднократни семейни помощи се погасява, както следва:

1. до определения термин за раждане за еднократната помощ при бременност;
2. до навършване на три години на детето за еднократната помощ при раждане на дете;
3. до навършване на една година на детето за еднократната помощ за отглеждане на близнаци до навършване на една година;
4. до един месец от началото на учебната година за еднократната помощ за ученици, записани в първи клас;
5. до един месец от осъществяването на пътуването за еднократната помощ за безплатно пътуване с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки.

(2) Правото на месечни семейни помощи се погасява, както следва:

1. до навършване на една година на детето за месечните помощи за отглеждане на дете до навършване на една година;
2. до завършване на средно образование от детето, но не повече от 20-годишна възраст, за месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст;
3. до прекратяване на настаняването на детето по чл. 77, а ако продължава да учи и да живее в семейството до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, за месечните помощи за отглеждане на дете в семейство на роднини и/или близки и приемно семейство до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст;
4. до навършване на 18-годишна възраст от детето, а ако учи до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, за месечните помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане.

(3) Правото на семейни помощи по чл. 163, ал. 1, т. 5-6 и ал. 2, т. 5-6 се погасява в зависимост от плана за действие, въз основа на който се отпуска помощта.

Получаване на вземания за семейни помощи

Чл. 183. (1) Вземанията за отпуснати еднократни семейни помощи се погасяват в срок от три месеца, считано от датата на отпускането им.

(2) Вземанията за отпуснати месечни семейни помощи се погасяват в срок от три месеца, считано от края на месеца, за който се отнасят.

Забрана за удържки върху отпуснати семейни помощи

Чл. 184. Върху вземанията за отпуснати семейни помощи по този закон не се дължат данъци и такси и не могат да бъдат правени удържки, освен за:

1. надвзети средства за семейни помощи в резултат на счетоводно-техническа грешка;
2. недобросъвестно получени суми.

ГЛАВА ДЕВЕТА

МЕРКИ ЗА ПОЛИЦЕЙСКА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕ

Полицейска закрила

Чл. 185. (1) Полицейската закрила е спешна мярка за закрила на детето, която се предоставя от специализираните органи на Министерство на вътрешните работи.

(2) Полицейска закрила се предоставя за срок до 48 часа.

(3) Условието и редът за предоставяне на полицейска закрила се уреждат с наредба на министъра на вътрешните работи, съгласувана с министъра на труда и социалната политика и Комисията по правата на детето.

Основания за полицейска закрила

Чл. 186. Полицейска закрила се предоставя когато детето е:

1. обект на престъпления или има непосредствена опасност за живота или здравето му, както и когато има опасност то да бъде въввлечено в престъпление;
2. изгубено или се намира в безпомощно състояние;
3. останало без надзор.

Мерки за полицейска закрила

Чл. 187. (1) Специализираните органи на Министерството на вътрешните работи могат:

1. да настанят детето в специални помещения, като не допускат контакт с лица, общуването с които има вредно въздействие върху него;
2. да настанят детето в специализирана институция или социална услуга - резидентен тип, като при необходимост му осигуряват охрана;
3. да върнат детето при родителите му или при лицата, които полагат грижи за него.

(2) Специализираните органи по ал. 1 своевременно запознават и обясняват на детето по разбираем за него начин предприетите мерки, тяхната продължителност и основанията за тях.

(3) Органите по ал. 1 могат да извършват проверки за установяване на обстоятелствата по чл. 186.

Уведомяване

Чл. 188. Полицейските органи, предприели закрилата, уведомяват незабавно:

1. родителите на детето, настойниците, попечителите или лицата, които полагат грижи за детето;

2. дирекция "Социална подкрепа", в чийто район е предприета закрилата;
3. дирекция "Социална подкрепа" по постоянния адрес на детето;
4. органите на прокуратурата;
5. областната дирекция на Министерството на вътрешните работи по постоянния адрес на детето.

Издирване на изчезнало дете

Чл. 189. (1) Действия по издирване на изчезнало дете се предприемат незабавно.

(2) Органът, получил сигнал за изчезване на дете, уведомява незабавно, до изтичане на 1 час от регистрирането на сигнала, устно по телефон, включително мобилен и писмено с е-мейл и факс-съобщение областната дирекция на Министерството на вътрешните работи по настоящия адрес на детето.

(3) Началникът на областната дирекция на Министерството на вътрешните работи задейства механизма за ранно предупреждение на органите на Министерството на вътрешните работи и гранична полиция.

(4) Министрите на вътрешните работи и на труда и социалната политика, съвместно с Комисията по правата на детето и Агенцията за социална подкрепа създават механизъм за ранно предупреждение за издирване на изчезнало дете.

ГЛАВА ДЕСЕТА ПРОИЗВОДСТВО ЗА ВРЪЩАНЕ НА ДЕТЕ ИЛИ ЗА УПРАЖНЯВАНЕ НА ПРАВОТО НА ЛИЧНИ ОТНОШЕНИЯ

Молба за връщане на дете

Чл. 190. (1) Молбата за връщане на дете или за упражняване на правото на лични отношения по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца, съставена в Хага на 25 октомври 1980 г. (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 20 от 2003 г.), наричана по-нататък "Хагската конвенция за отвлечение на деца", се разглежда от Софийския градски съд в открито заседание, в което участват:

1. Министерството на правосъдието или лицето, подало молбата;
2. ответната страна по молбата;

(2) В производството по ал. 1 дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето дава становище. Становището съдържа информация и оценка за психическото и физическото състояние на детето след прехвърлянето му от държавата на обичайното местопребиваване. Приспособеността на детето се констатира само при изтекъл период повече от една година от датата на прехвърляне на детето.

(3) Съдът изслушва детето съгласно чл. 7, като присъствието му в съдебната зала се допуска по изключение с мотивирана преценка на съда.

(3) Министерството на правосъдието представлява молителя, когато молбата е подадена чрез него. То може да определи представител, който да действа от негово име.

Привременни мярки за защита на детето

Чл. 191. (1) Съдът служебно или по направено искане определя подходяща привременна мярка за защита на детето с цел предотвратяване на по-нататъшни опасности за детето или вреди за страните.

(2) Съдът по искане на Министерството на правосъдието или на лицето, подало молбата, определя за времето на съдебното производство привременни мерки за лични отношения между детето и родителя, от когото е отнето. При необходимост съдът определя подходящи защитни мерки по чл. 57, ал. 4.

Решение на съда

Чл. 192. (1) В производството по чл. 190, ал. 1 съдът не разглежда по същество въпроса за упражняването на родителските права.

(2) В това производство съдът може по своя инициатива да събира доказателства, както и да подпомага страните за упражняване на техните процесуални права. Съдът разглежда производството в не повече от три съдебни заседания. В първото съдебно заседание съдът обявява датите на определените от него следващи съдебни заседания.

(3) Съдът се произнася с решение в едномесечен срок от постъпването на молбата.

Обжалване на решението

Чл. 193. (1) Решението на Софийския градски съд подлежи на обжалване пред Софийския апелативен съд от лицата по чл. 190, ал. 1.

(2) В едномесечен срок от постъпването на жалбата съдът се произнася с решение, което е окончателно.

Компетентност

Чл. 194. Ако чуждестранният съд приложи чл. 15 от Хагската конвенция за отвлечане на деца, компетентният български орган за установяване неправомерността на прехвърлянето или задържането на дете е съдът, който е разгледал или разглежда въпросите относно родителските права, или Министерството на правосъдието, когато тези въпроси не са били предмет на съдебно производство.

Приложимост

Чл. 195. (1) Правилата на тази глава се прилагат съответно и по отношение на Конвенцията от 1996 г. относно родителската отговорност и мерките за закрила на децата.

(2) В случаите и при условията на чл. 8, 9 и 13 от Конвенцията от 1996 г. компетентният съд може, след като е бил сезиран пръв и прецени, че това е в интерес на детето, да прехвърли компетентността си на по-късно сезирания чуждестранен съд или да приеме за разглеждане и постанови решение, когато чуждестранният съд, който е бил сезиран пръв, му я прехвърли.

(3) В случаите по ал. 2 постановеното от чуждестранния съд решение подлежи на признаване и изпълнение по реда на тази глава.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ЗАЩИТА НА ДЕТЕТО СРЕЩУ НАСИЛИЕ ИЛИ ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Защита срещу насилие

Чл. 196. (1) Детето има право на защита срещу въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, умствено, психично, социално и образователно развитие.

(2) Детето има право на защита срещу методи на възпитание, нарушаващи неговото достойнство, срещу физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси.

(3) Детето има право на защита срещу използване за просия, проституция, порнография, въвличане в извършване на престъпления и други форми на експлоатация.

(4) Детето има право на защита срещу психическо насилие, включително достъп до изображения, звуци, публикации или произведения на изкуството, създаващи страх или показващи насилие, независимо от формата и начина им на разпространение.

Защита срещу насилие или експлоатация в семейството или от лица, на които детето е поверено

Чл. 197. (1) Детето има право на защита от всеки акт на физическо или психическо насилие, посегателство или злоупотреба, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация, включително сексуални престъпления, докато то е под грижите на родителите си или на единия от тях, на лицата, на които са възложени грижите за него или на всяко друго лице, на което то е поверено.

(2) За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.

(3) За психическо и сексуално насилие върху дете се смята и принудата или склоняването за встъпването в брак или към съпругеско съжителство преди навършване на 16 години.

(4) Експлоатация на детето е и всеки акт на въвличането му от лицата по ал. 1 в просия, други форми на принудителен труд, проституция, порнография и незаконни дейности.

(5) При сигнал за насилие се предприемат незабавни действия за защита на детето по този закон или по Закона за защита от домашното насилие.

Задължение за съдействие

Чл. 198. (1) Лице, на което стане известно, че дете е жертва на насилие, е длъжно незабавно да уведоми дирекция "Социална подкрепа" или Министерство на вътрешните работи.

(2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.

(3) Когато сигналът е постъпил в Министерство на вътрешните работи, незабавно се уведомява и дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето.

(4) Случаи на насилие или експлоатация на дете може да се констатира и чрез активно набиране на информация от дирекция „Социална подкрепа”.

Възраст на жертвата

Чл. 199. Когато възрастта на жертвата на насилие или експлоатация не е точно установена и има причини да се смята, че жертвата е дете, тя следва да се ползва от предвидените в този закон мерки за закрила и подкрепа, докато бъде установена възрастта ѝ.

Координационен механизъм при насилие

Чл. 200. (1) За осигуряване на защита на дете, в риск или жертва на насилие или експлоатация, дирекция „Социална подкрепа” създава мултидисциплинарен екип, членовете на който работят заедно до приключване на случая. Екипът разработва план за действие за защита на детето или за предотвратяване на насилието.

(2) До изтичането на 24 часа от получаване на сигнал по чл. 198 социален работник, определен от директора на дирекция „Социална подкрепа” прави оценка на сигнала. При потвърждаване на информацията, социалният работник уведомява устно по телефон, включително мобилен и писмено на пощенски адрес, по е-мейл и факс членовете на екипа по ал. 1 като определя дата и час за събиране на екипа.

(3) Водещ на екипа по ал. 1 е социалният работник, определен от директора на дирекция „Социална подкрепа”. В екипа задължително участват представител на Районното управление на полицията (районен инспектор, инспектор от Детска педагогическа стая или оперативен работник), на районната прокуратура и представител на общината. По преценка на водещия на екипа се канят за участие представител на регионалната здравна инспекция, личния лекар на детето или представител на болницата, от където е постъпил сигнал по случая, представител на Регионалния инспекторат по образованието и на училището, детската градина или обслужващото звено в системата на народната просвета и представител на доставчик на социална услуга.

(4) Кметът на общината осигурява дейността на мултидисциплинарния екип.

Защита на дете, жертва на насилие или експлоатация

Чл. 201. (1) Защитата на дете, в риск или жертва на насилие или експлоатация се предприема след проучване на случая от мултидисциплинарния екип и съгласно предложения от него план за действие по чл. 200, ал. 1.

(2) Планът за действие съдържа здравни, социални и образователни услуги за превенция на насилието или за възстановяване и ресоциализация на детето.

(3) Когато насилието е извършено от лицата по чл. 197, ал. 1, на детето-жертва може да се предостави закрила с настаняване извън семейството в кризисен център за деца, пострадали от насилие или жертви на трафик. Настаняването се извършва по реда на чл. 78. В решението на съда се постановяват мерки по отношение на родителските права и насочване на родителите към услуги за повишаване на родителския капацитет по предложение на дирекция „Социална подкрепа”.

(4) Когато насилието е извършено от лицата по чл. 197, ал. 1, дирекция „Социална подкрепа” може да се обърне към съда или прокурор за предприемане на мерки по отношение на извършителя по Закона за защита от домашното насилие.

(5) При данни за извършено престъпление, дирекция "Социална подкрепа" изпраща сигнал до Районната прокуратура за предприемане на мерки по отношение на извършителя по Наказателния кодекс.

Ограничителни мерки

Чл. 202. (1) Когато насилието или експлоатацията на детето са извършени от лице, на което детето е поверено за предоставяне на грижи, защита, лечение или обучение на основание съдебно решение, трудов или друг договор, органите на прокуратурата при внасяне на преписката в съда информират незабавно дирекция "Социална подкрепа" по настоящия адрес на детето и съответния работодател за незабавно отделяне на това лице от детето или децата.

(2) Министерството на вътрешните работи поддържа регистър на лицата по ал. 1 с данни за самоличността и генетичния профил (ДНК) на лицата, осъдени за престъпления против сексуалната неприкосновеност на дете.

(3) Всеки доставчик на услуги или работодател е длъжен да прави справка със списъка по ал. 2 при назначаване на лице за работа с деца.

ГЛАВА ДВНАДЕСЕТА ОРГАНИ ПО ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Държавна политика за детето

Чл. 203. Държавната политика за детето се провежда от министъра на труда и социалната политика, министъра на вътрешните работи, министъра на образованието, младежта и науката, министъра на правосъдието, министъра на външните работи, министъра на културата, министъра на здравеопазването, и областните управители и кметовете на общини в рамките на правомощията им.

Семейни помощи за деца

Чл. 204. (1) Министерският съвет определя държавната политика в областта на семейните помощи.

(2) Министърът на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика в областта на семейните помощи.

Правомощия по този закон

Чл. 204. В рамките на своите правомощия:

1. министърът на труда и социалната политика:

а) ръководи, координира и контролира осъществяването на социалната политика на държавата за семействата и децата;

б) подпомага и насърчава сътрудничеството с гражданските организации с цел активното им участие в процеса на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиката за детето;

- в) осигурява програми за насърчаване и подкрепа на родителството;
- г) участва в разработването на държавната политика по професионално обучение и образование на децата във връзка с пазара на труда;
- д) координира и контролира, в сътрудничество със социалните партньори, разработването на проекти на нормативни актове, стратегии, програми, планове за действие и доклади в областта на детския труд.

2. министърът на здравеопазването:

- а) осъществява контрол върху осигуряването на достъпна и качествена медицинска помощ с приоритет за децата, бременните и майките на деца до една година;
- б) контролира дейностите, осъществявани от домовете за медико-социални грижи за деца;
- в) ръководи и контролира дейностите по опазване здравето на децата за осигуряване на най-високия достижим стандарт на здравни грижи и медицинско обслужване;
- г) разработва, в сътрудничество с министъра на образованието, младежта и науката, държавните образователни изисквания и учебни програми в областта на здравното образование на децата, включително за сексуалното и репродуктивно здраве и семейно планиране.

3. министърът на образованието, младежта и науката:

- а) осигурява безопасността на децата в държавните училища, детски градини и обслужващи звена в системата на народната просвета;
- б) чрез регионалните инспекторати по образованието осигурява взаимодействие с органите на управление на специализираните институции и на социалните услуги - резидентен тип, за установяване на образователните потребности на всяко дете и осигуряване на подходящо обучение;
- в) осъществява дейности по превенция и разрешаване на проблема с учениците, които не посещават училище;
- г) разработва, в сътрудничество с министъра на труда и социалната политика, държавната политика по професионално обучение и образование на децата във връзка с пазара на труда;
- д) разработва, в сътрудничество с министъра на здравеопазването, държавните образователни изисквания и учебни програми в областта на здравното образование на децата, включително за сексуалното и репродуктивно здраве и семейно планиране.

4. министърът на вътрешните работи:

- а) осъществява предоставянето на полицейска закрила на дете чрез специализираните органи на Министерството на вътрешните работи;
- б) участва в осъществяването и контрола за опазването на живота и здравето на децата на обществени места;
- в) осъществява контрол по отношение на преминаването на деца през българската държавна граница.

5. министърът на правосъдието:

- а) осъществява функциите, възложени на Министерство на правосъдието като централен орган в областта на международното осиновяване и ръководи дейностите, свързани с международното осиновяване;

- б) осъществява специални мерки за международно осиновяване на дете със здравословни проблеми и специфични нужди;
- в) упражнява дейностите, възложени на Министерството на правосъдието като централен орган по изпълнение на международните актове, съдържащи правни норми за закрила на интересите на децата при упражняване на родителските права и правото на лични отношения, както и други отношения във връзка с интересите на децата;
- г) осигурява безопасността на децата, които изтърпяват наказание лишаване от свобода в поправителни домове, пребивават в затвори и затворнически общежития или са задържани в следствени арести.

6. министърът на външните работи:

- а) осигурява защитата на правата и интересите на децата - български граждани, извън страната;
- б) участва в разработването и контрола по изпълнението на задълженията на Република България към други държави и международни организации в областта на правата на децата;
- в) координира и участва в подготовката, сключването и изпълнението на международни договори в областта на правата на децата.

7. министърът на културата:

- а) провежда политика за развитие на културата, подпомагаща умственото, духовното, нравственото и социалното развитие на детето;
- в) осигурява безопасността на децата в училищата и организационните структури в системата на Министерството на културата.

8. областният управител:

- а) осигурява прилагането на държавната политика за детето на територията на областта;
- б) осигурява формирането, осъществяването и координацията на областната политика за детето и семейството чрез Областния съвет за развитие.

9. кметът на община:

- а) осигурява прилагането на държавната политика за детето в общината и координира дейностите по закрила на детето на местно ниво;
- б) осигурява безопасността на децата в общинските училища, детски градини и обслужващи звена;
- в) предприема мерки за осигуряване безопасността на децата в структурите и звената на територията на съответната община;
- г) подпомага и насърчава сътрудничеството с гражданските организации на местно ниво с цел активното им участие в процеса на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиката за детето.

Комисия по правата на детето

Чл. 205. (1) Комисията по правата на детето, наричана по-нататък "комисията", е независим специализиран орган на Министерски съвет за координация на политики, мониторинг и контрол по правата на детето.

(2) Комисията е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище гр. София и е първостепенен разпоредител с бюджетни кредити.

(3) Комисията се състои от трима члена, в това число и Председател.

(4) Членовете на комисията се назначават с решение на Министерски съвет, с което се определя и Председателя.

(5) Комисията представя отчет за дейността си на Министерски съвет всяка година до 31 март.

(6) В своята дейност комисията се подпомага от администрация, включително от регионални поделения, чиято структура, функции и численост се определят с правилник, приет от Министерския съвет по предложение на заместник министър-председателя по чл. 155, ал. 4.

Член на комисията

Чл. 206. (1) Член на комисията може да бъде лице с българско гражданство, и висше образование.

(2) Не може да бъде член на комисията лице, което:

1. е осъждано на лишаване от свобода за умишлени престъпления от общ характер;
2. е едноличен търговец, собственик на капитала на търговско дружество, съдружник, управител, прокурист или член на ръководни и контролни органи на търговско дружество, кооперация или на юридическо лице с нестопанска цел, работеща в сферата на правата на детето; синдик или ликвидатор;

3. заема друга платена длъжност, освен в случаите, когато упражнява научна или преподавателска дейност;

4. е член на ръководен орган на политическа партия.

Правомощия на комисията

Чл. 207. Комисията по правата на детето:

1. координира разработването и изпълнението на държавната политика в областта на правата на детето;

2. разработва и контролира изпълнението на национални програми за осъществяване на правата на детето;

3. наблюдава и анализира провеждането на държавната политика в областта на правата на детето;

4. осъществява независим контрол за спазване на правата на детето в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето и националното законодателство, като за целта:

а) организира проверки във всички структури на изпълнителната власт, които пряко работят с деца, училища, детски градини и ясли, обслужващи звена, специализирани институции за деца, лечебни заведения, дирекции „Социална подкрепа”, доставчици на социални услуги за деца и юридически лица с нестопанска цел, работещи в сферата на правата на детето и при установяване на нарушения на правата на детето дава задължителни предписания за отстраняването им.

б) организира проверки за спазване на правата на детето във връзка с прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случай на дете с нарушени права и при установяване на нарушения дава задължителни предписания за отстраняването им.

5. поддържа публичен регистър за издадените от нея задължителни предписания;
6. дава становища по проекти на нормативни актове за съответствието им със законодателството за правата на детето, както и препоръки за приемане, отменяне, изменение и допълнение на нормативни актове;
7. публикува доклади и прави препоръки по въпроси, свързани с изпълнението на политиките за правата на детето;
8. изгражда и поддържа хармонизиран телефонен номер 116111 с национално покритие за информиране, консултиране и помощ на деца;
9. създава и поддържа национална информационна система, чието функциониране се урежда с правилника за прилагане на този закон, която съдържа информация:
 - а) за децата / с нарушени права / в риск;
 - б) от Националната електронна информационна система и регистрите, за деца, за пълно осиновяване;
 - г) за специализирани институции за деца;
 - д) за юридически лица с нестопанска цел, работещи по програми за детето;
 - е) за децата, необхванати от училище;
 - ж) за доставчици на социални услуги за деца;
- з) други данни от значение за закрила на детето;
10. възлага извършването на външен мониторинг по правата на детето;
11. извършва други дейности, определени със закон.

Актове на комисията

Чл. 208. (1) В изпълнение на правомощията си по чл. 207, т. 4, комисията издава задължителни предписания и наказателни постановления.

(2) Задължителните предписания са придружени с методически указания за изпълнението им и механизъм за взаимодействие между отговорните институции.

(3) Задължителните предписания по ал. 1 могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Производство пред комисията

Чл. 209. Производство пред комисията се образува:

1. по жалба на засегнатите лица;
2. служебно от комисията;
3. по сигнали на физически и юридически лица, на държавни и общински органи.

Жалби и сигнали до комисията

Чл. 210. (1) Жалбите и сигналите могат да бъдат писмени или устни, подадени лично, по пощата или по факс, телекс и електронна поща. Когато са написани на чужд език, те се придружават с превод на български език. Към жалбата могат да бъдат приложени и писмени доказателства.

(2) Жалбата или сигналът трябва да съдържа името и адреса на жалбоподателя, описание на нарушението, органа, администрацията или лицето, срещу които се подава жалбата.

(3) Анонимни жалби и сигнали, с изключение на тези, които се отнасят до насилие над дете, както и такива за нарушения, извършени преди повече от две години, не се разглеждат.

(4) Ако жалбата е устна, се съставя протокол, в който се съдържа информацията, изискуема по ал. 2.

Проверка по жалбата или сигнала

Чл. 211. (1) След получаването на жалбата или сигнала председателят на комисията разпределя преписката до съответното регионално поделение за проверка на изложените обстоятелства.

(2) Комисията може да назначава външни експерти, когато за изясняване на възникнали по преписката въпроси са необходими специални знания.

Достъп до информация

Чл. 212. (1) При осъществяване на своите правомощия комисията има право:

1. на достъп до органите, техните администрации и лицата от проверяваните обекти по чл. 207, т. 4;

2. да иска и получава навременна, точна и пълна информация от органите, техните администрации и лицата по чл. чл. 207, т. 4;

3. да изразява публично мнение и становища, включително в средствата за масово осведомяване.

(2) Комисията няма право да огласява обстоятелства, станали известни при изпълнение на нейните функции, които са държавна, служебна или търговска тайна или са от личен характер.

(3) При осъществяване на своите правомощия служителите от регионалните поделения на комисията имат право:

1. да посещават посочените в чл. чл. 207, т. 4 обекти;

2. да изискват обяснения и предоставяне на документи, справки и сведения;

3. да получават пряко от детето или от неговите родители или от лицата, които полагат грижи за него, необходимата информация.

(4) Събраните документи и получената информация се използват само за целите на проверката.

(5) Членовете на комисията, както и служителите и външните експерти, са длъжни да не разгласяват информацията, представляваща защитена от закона тайна, която им е станала известна при или по повод осъществяването на тяхната дейност.

Задължение за съдействие

Чл. 213. (1) Всички лица, държавни и местни органи оказват съдействие на комисията в хода на проверката, като са длъжни да предоставят исканите сведения и документи и да дадат необходимите обяснения.

(2) При отказ да се предостави информация, поискана от комисията, или при отказ да се предостави достъп до помещения, както и в други случаи на неоказване на съдействие на комисията, виновните лица носят отговорност по този закон.

Протокол от проверката

Чл. 214. (1) За изяснените факти и обстоятелства, имащи значение за случая, се съставя констативен протокол, в който се обсъждат обясненията и възраженията на заинтересуваните лица.

(2) При установяване на нарушения, които са от компетентността на други органи, служителите на Комисията ги уведомяват незабавно.

(3) Комисията може да изпрати протокола на други органи, които имат отношение към извършената проверка, за сведение и/или за предприемане на съответни действия.

Издаване на задължително предписание

Чл. 215. (1) При констатиране на нарушения комисията издава задължителни предписания за отстраняването им.

(2) Копие от задължителните предписания, придружено от копие от протокола от проверката се изпращат на по-горестоящия орган или на органа на управление на проверяваното лице.

(3) След изтичането на срока за изпълнение на задължителните предписания ръководителят на проверявания обект незабавно информира писмено комисията за предприетите мерки по изпълнението на задължителните предписания или за причините за тяхното неизпълнение.

(4) При неизпълнение на задължителните предписания комисията незабавно уведомява по-горестоящия орган или органа на управление на проверяваното лице.

(5) Комисията може да предлага на ръководителите на проверяваното лице налагане на дисциплинарни наказания на лицата, нарушили служебните си задължения, с което са причинили нарушаване на правата на дете.

(6) Задължителното предписание се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Национален съвет за детето

Чл. 216. (1) Към Министерския съвет се създава Национален съвет за детето като орган за координация, сътрудничество и консултации при разработването, изпълнението, мониторинга и оценката на държавната политика за детето.

(2) Националният съвет за детето:

1. предлага, обсъжда и одобрява предложения за стратегически приоритети в областта на държавната политика за детето;

2. прави предложения за и организира разработването на проекти на стратегии, програми, планове за действие и други стратегически документи в областта на държавната политика за детето;

3. координира изпълнението на държавната политика за детето;

4. дава становища по проекти на стратегически документи, свързани с правата на детето;

5. подпомага сътрудничеството и консултацията с юридическите лица с нестопанска цел при разработването, изпълнението, мониторинга и оценката на държавната политика за детето;

6. осъществява мониторинг на изпълнението на държавната политика за детето като разработва, обсъжда и одобрява доклади, анализи и оценки на изпълнението ѝ;

8. дава предварително становище по проектите за нормативни актове, които съдържат разпоредби, свързани с правата на децата, преди внасянето им в Министерски съвет.

(3) При изпълнение на правомощията си за разработването, изпълнението, мониторинга и оценката на държавната политика за детето, Националният съвет за детето отчита по подходящ начин мнението на децата.

(4) Председател на Националния съвет за детето е заместник министър-председател, който:

1. организира и ръководи дейността на съвета;
2. координира и контролира изпълнението на решенията на съвета;
3. представлява съвета.

(5) Членове на Националния съвет за детето са:

1. по един заместник-министър на: труда и социалната политика, регионалното развитие и благоустройството, вътрешните работи, финансите, външните работи, правосъдието, образованието, младежта и науката, здравеопазването, културата, физическото възпитание и спорта;

2. членовете на Комисията по правата на детето;
2. ръководителят на Агенцията за социална подкрепа;
3. представител на Националното сдружение на общините в Република България;
4. шест юридически лица с нестопанска цел с доказан опит в областта на правата на детето.

(6) В заседанията на Националния съвет за детето участват представители на Омбудсмана на Република България и Комисията за защита от дискриминация.

(7) За заседания на Националния съвет за детето могат да бъдат канени Националният статистически институт, Агенцията за хората с увреждания/новата структура за хората с увреждания, Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда” и Агенцията по заетостта.

(8) Мандатът на членовете на Националния съвет за детето по ал. 5, т. 4 е две години. Броят на последователните мандати може да бъде не повече от два за всеки от членовете.

(9) Структурата и организацията на дейността на Националния съвет за детето се определят с правилник, приет от Министерския съвет по предложение на председателя на съвета.

(10) В правилника по ал. 9 се определят критериите и механизма за включване в състава на Националния съвет за детето на юридически лица с нестопанска цел с доказан опит в областта на правата на децата.

(11) Комисията по правата на детето осигурява организационно-техническото обслужване на дейността на Националния съвет за детето.

Дирекция "Социална подкрепа"

Чл. 217. (1) Специализиран орган за провеждане на политиката за подкрепа на детето и семейството в общината е дирекция "Социална подкрепа".

(2) Дирекция "Социална подкрепа" работи в сътрудничество и координация с държавни органи и физически и юридически лица, работещи в областта на социалното включване на детето и семейството.

(3) Стандартите за численост на Дирекция „Социална подкрепа” се определят с наредба на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика.

Функции на дирекция "Социална подкрепа"

Чл. 218. (1) По този закон дирекция "Социална подкрепа”:

1. осъществява практическата дейност за подкрепа на детето и семейството в общината и анализира благосъстоянието на детето;
2. проучва и анализира необходимостта от развиване на социални и/или интегрирани/междусекторни услуги и мерки в подкрепа на детето и семейството в общината и участва в разработването на общинската програма за благосъстоянието на детето;
3. определя и провежда конкретни мерки за закрила на детето и за подкрепа на детето и семейството и контролира и следи за изпълнението им;
4. предоставя помощи по този закон, за което води задължителна документация;
5. предоставя информация за предлаганите на територията на общината услуги и оказва съдействие и помощ на нуждаещите се от тях деца и семейства;
6. съставя и поддържа в актуалност регистри за:
 - а) деца с нарушени права;
 - б) деца с увреждания;
 - в) деца под полицейска закрила;
 - г) деца, настанени в семейства на роднини или близки;
 - д) деца, които могат да бъдат настанени в приемни семейства;
 - е) деца, настанени в приемни семейства;
 - ж) деца, настанени в специализирани институции;
- з) юридически лица с нестопанска цел, работещи по програми за подкрепа на детето и семейството и доставчици на социални услуги за деца и семейства;
7. съдейства и сътрудничи на юридически лица с нестопанска цел, работещи в областта на подкрепата на детето и семейството и на доставчици на социални услуги за деца и семейства;
8. сигнализира при нужда полицията, прокуратурата и съда, които са длъжни да предприемат незабавни действия за защита правата на децата;
9. организира незабавна помощ на деца, изпаднали в бедствена ситуация, включително и в случаите по глава 9 след изтичане на 48-часовата полицейска закрила;
10. прави предложения за назначаване на настойнически съвети и попечители;
11. проучва кандидатите за осиновители с постоянно местопребиваване в страната и дава писмено заключение за годността им да осиновят дете; дава мнение в случаите, предвидени в глава седма; насочва кандидат-осиновителите и осиновителите към социални услуги за консултации и обучение и осигурява наблюдение на детето в следосиновителния период за срок две години от датата на осиновяването;

12. предявява искове за лишаване от родителски права в интерес на детето или встъпва като страна във вече заведени производства;
13. в случаите по чл. 26, ал. 3 изработва и представя на искащия орган писмени становища, или ги изразява устно пред органа;
14. представя становищата си по т. 13 за запознаване, преди представянето им на искащия орган на родителите, настойниците, попечителите или другите лица, които полагат грижи за детето, както и на детето, навършило 14 години, ако това не би навредило на неговия интерес.

(2) Извършва проверки по жалби и сигнали за нарушаване правата на децата и дава задължителни предписания за отстраняването им при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

(3) На основание чл. 35, ал. 2 от Конвенцията от 1996 г. дирекция "Социална подкрепа" по постоянния адрес на родителя, който е поискал от съответния компетентен орган да получи или запази правото си на лични отношения с дете, което няма обичайно местопребиваване в Република България, извършва проверка и изготвя заключение дали родителят е способен да упражнява това право, както и за условията, при които личните отношения могат да бъдат осъществявани.

Общински съвет за детето

Чл. 219. (1) Към всяка община се създава Съвет за детето, в който участват представители на дирекция „Социална подкрепа” и други звена на общинската администрация, областната дирекция на Министерството на вътрешните работи, регионалният инспекторат по образованието, регионалната здравна инспекция, както и на юридическите лица с нестопанска цел, които осъществяват дейности по социално включване на детето и семейството.

(2) Председател на съвета по ал. 1 е кметът на общината или оправомощен от него заместник кмет.

(3) Съставът на Съвета се определя със заповед на кмета на общината.

(4) Съветът по ал. 1 е обединяващо и координиращо звено на политиките за всички деца на територията на общината и формира и осигурява осъществяването на местната политика за благосъстоянието на детето.

(5) Съветът по ал. 1 разработва и предлага за приемане на общинския съвет общинската програма за благосъстоянието на детето и семейството, в която се планират социалните, образователните и здравните услуги и мерки за деца, съобразно потребностите на децата и семействата в общината.

(6) Преди приемането ѝ от Общинския съвет, програмата по ал. 5 се представя по подходящ начин за обсъждане от децата в общината.

Регионална дирекция за социална подкрепа

Чл. 220 (1) Регионалната дирекция за социална подкрепа осъществява цялостен контрол върху дейността за подкрепа на детето и семейството на дирекциите „Социална подкрепа” на територията на съответната област.

(2) Редът и условията за осъществяване на контрола по ал. 1 се определят в правилника за прилагане на закона и наредбите по чл. 65, ал. 3, чл. 75, ал. 3 и чл. 153, ал. 4.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Санкции

Чл. 221. (1) Който продава алкохолни напитки или тютюневи изделия на деца, се наказва с глоба или имуществена санкция от 2000 до 8000 лв. При повторно нарушение се предприемат и принудителни мерки за временно спиране на дейността за определен срок, но не по-дълъг от една година. При трето нарушение, цялата преписка се изпраща на съответния прокурор за образуване на наказателно производство.

(2) Който допусне от 22,00 ч. до 6,00 ч. дете в управляван от него търговски обект в нарушение на чл. 15, ал. 3 и 4, се наказва с глоба или имуществена санкция от 2000 до 5000 лв., а при повторно нарушение - с глоба или имуществена санкция от 5000 до 8000 лв.

(3) Който допусне дете в управляван от него търговски обект, в който се представят програми с еротично или порнографско съдържание, или в който се организират хазартни игри, съгласно Закона за хазарта, се наказва с глоба или имуществена санкция от 2000 до 5000 лв., а при повторно нарушение - с глоба или имуществена санкция от 4000 до 10 000 лв. При повторно нарушение се предприемат и принудителни мерки за временно спиране на дейността за определен срок, но не по-дълъг от една година.

(4) Родител, настойник, попечител или друго лице, което полага грижи за дете, наруши чл. 15, ал. 3 или родител, попечител или друго лице, което полага грижи за дете, не осигури придружител по чл. 15, ал. 4, се наказва с глоба от 300 до 500 лв., а при повторно нарушение - с глоба от 500 до 1000 лв.

(5) Който в нарушение на чл. 15, ал. 1 остави без надзор и достатъчна грижа дете до 8-годишна възраст, за което полага грижи, се наказва с глоба от 300 до 500 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 500 до 1000 лв. При трето нарушение, цялата преписка се изпраща на съответния прокурор за образуване на наказателно производство.

(6) Който в нарушение на чл. 15, ал. 2 остави без надзор и достатъчна грижа дете до 12-годишна възраст, за което полага грижи, с което създава опасност за неговото физическо, психическо и нравствено развитие, се наказва с глоба от 300 до 500 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 500 до 1000 лв. При трето нарушение, цялата преписка се изпраща на съответния прокурор за образуване на наказателно производство.

(7) Родител, настойник, попечител или друго лице, което полага грижи за дете, който в нарушение на чл. 34, ал. 3 не осигурява редовното присъствие на детето на учебни занятия за времето, през което то подлежи на задължително предучилищно или училищно образование, се наказва с глоба в размер от 200 до 1 000 лв., а при повторно нарушение - с глоба в размер от 500 до 2 000 лв.

(8) Лице, което в нарушение на чл. 8, ал. 1 и 2 не уведоми дирекция "Социална подкрепа" или Министерството на вътрешните работи за нуждата от закрила на дете, се наказва с глоба от 200 до 350 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 350 до 500 лв.

(9) Който без лиценз предоставя социални услуги за деца, се наказва с глоба или имуществена санкция от 2 500 до 10 000 лв.

(10) Който в нарушение на чл.23, ал.3 въвлеча дете в политически, религиозни и синдикални дейности се наказва с глоба или имуществена санкция от 2000 до 4000 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение с глоба от 4000 до 5000лв.

(11) За неизпълнение на задължение по този закон от длъжностно лице глобата е в размер от 500 до 1 000 лв. - за първо нарушение, и от 1 000 до 2 000 лв. - при повторно нарушение, ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон и деянието не съставлява престъпление.

(12) Който откаже да предостави информация по чл.207, поискана от Комисията по правата на детето, или откаже да предостави достъп до помещения, както и в други случаи на неоказване на съдействие на комисията, се наказва с глоба в размер от 300 до 500 лв. - за първо нарушение, и от 500 до 1000 лв. - при повторно нарушение.

(13) Който не изпълни влязло в сила задължително предписание по този закон, издадено от Комисията за правата на детето, се наказва с глоба или имуществена санкция от 500 до 1000 лв., а при повторно нарушение - с глоба или имуществена санкция от 1000 до 2 000 лв., в случаите когато е издадено от Дирекция „Социална подкрепа”, се наказва с глоба или имуществена санкция от 200 до 500 лв., а при повторно нарушение - с глоба или имуществена санкция от 500 до 1000 лв.

(14) Орган на управление на обект от посочените в чл.207, т. 4, буква „а”, който не изпълни задължение по този закон, се наказва с глоба или имуществена санкция в размер от 500 до 1000 лв - за първо нарушение, и от 1 000 до 3 000 лв. - при повторно нарушение, ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

(15) Който в нарушение на разпоредбите на чл. 19, ал.1, 2 и 3 разпространява сведения и данни за личността на дете, включително сведения, получени в административни или съдебни производства, засягащи детето, се наказва с глоба от 1000 до 3 000 лв., ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

(16) Журналист и медия, който в нарушение на разпоредбата на чл.19, ал.1, 2 и 3 разпространява снимка, сведения и данни за личността на дете, включително сведения, получени в административни или съдебни производства, засягащи детето, ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба или имуществена санкция в размер от 1 500 до 2 500 лв. - за първо нарушение, и от 2 500 до 3 500 лв. - при повторно нарушение.

(17) Журналист и медия, който публикува сведения по чл.19, ал.6 или снимка на дете и разкрие самоличността на дете, което е жертва на престъпление, сексуално насилие или друга форма на експлоатация или на трафик, ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба или имуществена санкция в размер от 1500 до 3 000 лв. - за първо нарушение, и от 3 000 до 5 000 лв. - при повторно нарушение.

(18) Длъжностно лице от дирекция „Социална подкрепа”, което не изпълни задължение по чл. 77, ал. 1 се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв. - за първо нарушение, и от 1000 до 1 500 лв. - при повторно нарушение.

(19) Лице, което в нарушение на чл.65, ал.1 не уведоми дирекция "Социална подкрепа" за непосредствен риск от изоставяне на дете се наказва с глоба от 200 до 350 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 350 до 500 лв.

(20) Лекар или медицински специалист, който без основателна причина откаже да извърши медицинско изследване за генетично заболяване на лице по чл.11, ал.1, т.1, 2 и 3

се наказва с глоба от 500 до 1 000 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 1 000 до 3 000 лв., ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

(21) Личен лекар, който без основателна причина откаже да извърши безплатна задължителна имунизация или профилактичен преглед на дете се наказва с глоба от 500 до 1 000 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 1000 до 3000 лв., ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

(22) Главен лекар или медицинско лице в родилно отделение, който в нарушение на чл.69, ал.1 и ал.2 не информира Дирекция Социална подкрепа” за установено увреждане на новородено дете и/или мотивира родителите да изоставят детето си се наказва с глоба от 1 000 до 2 000 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 2 000 до 5 000 лв., ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

(23) Лице, на което стане известно, че дете е жертва на насилие и в нарушение на чл. 198, ал.1 и 2 не уведоми дирекция „Социална подкрепа”, или Министерството на вътрешните работи, се наказва с глоба от 500 до 1500 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 1500 до 3 000 лв., ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

(24) Длъжностно лице, което не изпълни задължение във връзка с прилагането на Координационния механизъм при насилие по чл.200, се наказва с глоба в размер от 200 до 500 лв. - за първо нарушение, и от 500 до 1000 лв. - при повторно нарушение.

(25) Родител или друг роднина, който не изпълни или по какъвто и да е начин осуети изпълнението на съдебно решение относно упражняване на родителски права или относно лични контакти с дете, се наказва с глоба от 100 до 300 лв. за първо нарушение, при повторно нарушение - с глоба от 300 до 1000 лв., при трето по ред нарушение административнонаказателно производство не се образува, а материалите се изпращат на съответния прокурор.

(26) Настояник, който без уважителни причини не представи отчет за дейността си по чл.103, ал.1, пред органа по настойничеството и по попечителството, се наказва с глоба в размер от 200 до 500 лв. - за първо нарушение, и от 500 до 1 000 лв. - при повторно нарушение.

(27) Родител, настойник, попечител или друго лице, което полага грижи за дете, което в нарушение на чл. 17, ал.4 допусне участието на дете в реклама или други форми на търговски съобщения за генетично модифицирани храни, се наказва с глоба от 250 до 500 лв. за първо нарушение, а при повторно нарушение - с глоба от 500 до 1000 лв.

(28) Родител, настойник, попечител или друго лице, което полага грижи за дете, което в нарушение на чл. 17, ал.5 допусне участието на дете в предаване по смисъла на Закона за радиото и телевизията и с това създаде опасност за неговото физическо, психическо, нравствено и/или социално развитие, се наказва с глоба от 1000 до 2000 лв., а при повторно нарушение - с глоба от 2000 до 5000 лв., ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление.

Приходи от наложени санкции

Чл. 222. Приходите от глоби и имуществени санкции, наложени по този закон, постъпват в център "Фонд за лечение на деца" към министъра на здравеопазването, който ежегодно внася в Народното събрание доклад за приходите и разходите на фонда.

Производство

Чл. 223. (1) Нарушенията по чл. 221, ал. 1 – 6 и ал. 25 се установяват с акт от полицейските органи, а наказателното постановление се издава от директора на областната дирекция на Министерството на вътрешните работи или от оправомощено от него длъжностно лице.

(2) Нарушенията по чл. 221, ал. 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, и 28 се установяват с акт от служител от регионално поделение към Комисията по правата на детето, а наказателното постановление се издава от председателя на Комисията по правата на детето или от оправомощено от него длъжностно лице.

(3) Нарушенията по чл. 221, ал. 9 и 18 се установяват с акт на инспектор от Агенцията за социална подкрепа, а наказателното постановление се издава от изпълнителния директор на Агенцията за социална подкрепа или от оправомощено от него длъжностно лице.

(4) Нарушенията по чл. 221, ал. 7 и ал. 26 се установява с акт на социален работник от дирекция „Социална подкрепа“, а наказателното постановление се издава от директора на дирекция „Социална подкрепа“ или от оправомощено от него длъжностно лице.

(5) Нарушенията по чл. 221, ал. 13 се установяват:

1. с акт на социален работник от дирекция "Социална подкрепа" - за неизпълнение на задължителни предписания по чл. 218, ал. 2, а наказателното постановление се издава от директора на дирекция "Социална подкрепа" или от оправомощено от него длъжностно лице;
2. с акт от служител от регионално поделение към Комисията по правата на детето - за неизпълнение на задължителни предписания по чл. 207, т. 4, букви „а“ и „б“, а наказателното постановление се издава от председателя на Комисията по правата на детето или от оправомощено от него длъжностно лице.

(6) При установяване на нарушения лицата по ал. 2 - 5 могат да търсят съдействие от полицейските органи на Министерството на вътрешните работи.

(7) Актовете за установяване на нарушения и наказателните постановления се съставят и обжалват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Недобросъвестно получени семейни помощи

Чл. 224. (1) При сигнал или при наличие на данни за недобросъвестно получени семейни помощи, ползване на помощи не по предназначение, не полагане на грижи за детето и/или при неизпълнение на задълженията по чл. 179, ал. 3 дирекция „Социална подкрепа“ извършва проверка.

(2) За резултатите от проверката се съставя констативен протокол, който се предоставя в тридневен срок на директора на дирекция „Социална подкрепа“.

(3) За спазване на изискването по чл. 174, ал. 1, т. 2 Дирекция „Социална подкрепа“ извършва съвместни проверки с регионалните инспекторати по образованието.

(4) В случай на установена недобросъвестност директорът на дирекция „Социална подкрепа” издава мотивирана заповед за възстановяване на получената семейна помощ заедно със законната лихва.

(5) В случай на установено ползване на помощта не по предназначение, не полагане на грижи за детето и/или неизпълнение на задълженията по чл. 179, ал. 3 директорът на дирекция „Социална подкрепа” издава мотивирана заповед за предоставяне на помощта в натура.

(6) В случаите по ал. 5 дирекция „Социална подкрепа” прави оценка на риска за детето и изготвя план за действие.

(7) В случаите по чл. 166, ал. 9 директорът на дирекция „Социална подкрепа” издава мотивирана заповед за възстановяване на получената семейна помощ заедно със законната лихва.

(8) Лицата, недобросъвестно получили семейни помощи по чл. 174, се лишават от тези помощи до възстановяване на дължимите суми, но за срок не по-дълъг от две години.

Обжалване на заповед за недобросъвестно получени семейни помощи

Чл. 225. (1) Заповедите по чл. 224, ал. 4, 5 и 7 подлежат на обжалване пред Регионалната дирекция за социална подкрепа в 14-дневен срок от деня на получаването им.

(2) Обжалването по ал. 1 спира изпълнението, като не се допуска предварително изпълнение.

(3) Принудителното изпълнение на заповедите по чл. 224, ал. 4 и 7 се допуска по искане на дирекция „Социална подкрепа” по реда на Гражданския процесуален кодекс.

Събиране на глоби и имуществени санкции

Чл. 226. (1) Глобите и имуществените санкции по влезли в сила наказателни постановления по този закон се събират по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(2) По въпросите, които не са уредени в тази глава, се прилагат разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс.